Euskal Herriko Ahotsak

ahotsak.com

Bartolo Arriola Garate

Eibar, Gipuzkoa
(1912-2012)

Aurkibidea

Biografia

Mendaron jaio arren, zazpi urte besterik ez zituela etorri zen Eibarrera bere familia guztiarekin batera. Eibarko euskara darabil. Gerra aurreko kontuak oso ondo gogoratzen ditu: Eibarko kaleak, presak, errotak, eskolak, jolasak, kirolak eta abar. Buru argia du eta hizlari bikaina da; Eibarko historia eta hizkera jasotzeko hainbat proiektutan hartu du parte: "Eibarrera jatorraren bidetik", "Eibartarren Ahotan" eta abar. 1962. urtean "Zatixa" elkarte gastronomikoa sortu zuten. Elkarrizketarik gehienak elkartean bertan egin izan zaizkio. Elkarrizketa gehienetan Agustin Arana dauka lagun.

Zintak

AB-123

- **Proiektua**: Egoibarra - Eibartarren Ahotan
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Laspiur Zabala, Imanol
- **Data**: 1998-01-01
- **Iraupena**: 26 min
- **Euskarria**: Audio Analog

AB-212

- **Proiektua**: Egoibarra - Eibartarren Ahotan
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Alberdi Bilbao, Itziar - Sarasua Aranberri, Asier
- **Data**: 2000-02-23
- **Iraupena**: 94 min
- **Euskarria**: Hi8

AB-213

- **Proiektua**: Egoibarra - Eibartarren Ahotan
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Alberdi Bilbao, Itziar - Sarasua Aranberri, Asier
- **Data**: 2000-03-21
- **Iraupena**: 40 min
- **Euskarria**: Hi8
- **Kodifikatzailea**: Agirrebeña, Aintzane

AB-626

- **Proiektua**: Egoibarra - Eibartarren Ahotan
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Sangroniz, Mikel
- **Data**: 2000-01-04
- **Iraupena**: -
- **Euskarria**: Audio Analog

EIB-026

- **Proiektua**: Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Sarasua Aranberri, Asier
- **Data**: 2007-12-31
- **Iraupena**: 34 min
- **Euskarria**: MiniDV
- **Kodifikatzailea**: Sarasua Aranberri, Asier
- **Emalea**: Sarasua Aranberri, Asier

EIB-034

- **Proiektua**: Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Sarasua Aranberri, Asier
- **Data**: 2008-01-18
- **Iraupena**: 25 min
- **Euskarria**: MiniDV
- **Kodifikatzailea**: Otegi, Aitziber
- **Transkribatzailea(k)**: Elexpuru, Juan Martin
- **Emalea**: Sarasua Aranberri, Asier

EIB-035

- **Proiektua**: Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Sarasua Aranberri, Asier
- **Data**: 2008-01-29
- **Iraupena**: 24 min
- **Euskarria**: MiniDV
- **Kodifikatzailea**: Sarasua Aranberri, Asier
- **Emalea**: Sarasua Aranberri, Asier

EIB-036

- **Proiektua**: Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Sarasua Aranberri, Asier
- **Data**: 2008-02-11
- **Iraupena**: 20 min
- **Euskarria**: MiniDV
- **Kodifikatzailea**: Sarasua Aranberri, Asier
- **Emalea**: Sarasua Aranberri, Asier

EIB-037

- **Proiektua**: Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Sarasua Aranberri, Asier
- **Data**: 2008-02-23
- **Iraupena**: 20 min
- **Euskarria**: MiniDV
- **Kodifikatzailea**: Sarasua Aranberri, Asier
- **Emalea**: Sarasua Aranberri, Asier

EIB-040

- **Proiektua**: Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Sarasua Aranberri, Asier
- **Data**: 2008-03-15
- **Iraupena**: 27 min
- **Euskarria**: MiniDV

- **Kodifikatzailea**: Sarasua Aranberri, Asier
- **Emalea**: Sarasua Aranberri, Asier

EIB-046

- **Proiektua**: Eibarko ahozko ondarea
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Sarasua Aranberri, Asier
- **Data**: 2008-04-07
- **Iraupena**: 30 min
- **Euskarria**: MiniDV
- **Kodifikatzailea**: Sarasketa, Ane
- **Transkribatzailea(k)**: Elexpuru, Juan Martin
- **Emalea**: Sarasua Aranberri, Asier

Pasarteak

1. Maltzaga, Matsaria, Barrena zaharra eta beste presa askotan igerian

- **Erref**: AB-212/002
- **Iraupena**: 0:01:20. **Hasi**: 00:00:49. **Bukatu**: 00:02:09
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Bainuak, errekak eta uretako jolasak

Laburpena:
Umetako kontuak; Maltzaga, Matsaria, Barrena zaharra eta beste presa askotan igerian.

Transkripzioa
- Kontauko deskuzue zelan ibiltzen ziñazien zuek igarixan ta nun ta…
- Agustin: Nun?
- Bartolo: Ahal dan lekuan! Ura, potzua zeuan lekuan!
- A.: Eibarren, esango detsut, ba, bakotxak, batzuk , igarixan ondo ta jakiñian zertzen dabenak Maltzagara faten zian.
- B.: Maltzagara igarira, Maltzaga zuan zerori.
- A.: Ta Maltzagako trenbidako zeretik eitten eben salto be. Baiña…
- B.: Trenbidako barandatik batzuek! Beste batzuek pillarretikan, pillarren ertzetik…
- Baiña hor alturia egongo zan, ez?
- A.: Bai, ya lo creo!
- B.: Asko egon bihar…
- A.: Balientia izan bihar zan handik salto eitteko!
- B.: Gaiñera, barandatik salto eitten zebenak , pillarrak holan jeukan, ba, barandia hemen, ta hau be pasau ein bihar uretara juateko.
- A.: Ostian, hurrao ibiltzeko, Txontan zan presia. Txontako presia izaten zan. Txontan euan presa bat. Haintxe eitten genduan beste kuadrilla batek. Ta beste batzuk…
- B.: Matsarixan be bai!
- A.: Matsarixan be bai! Ta baitta oin Gabilondok taillarra dakan lekuan be…
- B.: Han, Barrena…
- A.: Barrena Zaharra. Presia euan, ba, han.
- B.: Han errotia euan han! Ta errotarako presan.
- A.: Haintxe. Ostian…

- B.: Ta zerian be bai, presa-gaiña esaten jakon lekuan...
- A.: Baitta!
- B.: Otolaerdiko basarrixan aurrian be bai...! Haintxe daok presia ondiokan. Apurtuta! Baiña presia han daok ! Eregixa ein erdixan ta presia apurtu barik, total kendu barik daok. Han be bai. Ta zerian be bai, hemen, oin hotela daon aurrian be presia euan, ba, hona 'Cacho'nerako...

2. Eibarko presak eta errotak; Orbea lantegia lehena argindarra erabiltzen

- **Erref**: AB-212/003
- **Iraupena**: 0:02:01. **Hasi**: 00:02:09. **Bukatu**: 00:04:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak
- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Debabarreneko lantegiak

Laburpena:
Eibarren ur asko zegoelako sortu zen industria. Eibarko presak eta errotak; Orbea lantegia lehenengoa argindarra erabiltzen.

Transkripzioa
- Bartolo: Eibarren industria ein dok, horretxeaittik ein dok Eibarren industria. Lehen elektrizidaderik ez euanian, urakin ein bihar zuan ba mobimentu guztia! Ta Eibarren ur asko jeuan, errota asko. Hangotxiaaittik ein zan industria, ta gero, bertan jentiak lanian ikasi ta gero elektrizidadia etorri zanian, jarraittu bertan! Baiña uragaittik izan da. Eibarren presa... asko euazen presak! Asko, asko. Eibarren, hasi bai Olarriatik eta Maltzagara, estaziñuan ondora, hari Susaeta 'Cojones' esaten jakon [...] hara bajeuazen, baiña hamar bat, hamar edo hamaika presa jeuazen Eibar barruan zihar. Kontau be ein leikez harek. Hasi zerian, Olerrian euan lehenengua, Zamakolaneko zererako, panaderixarako errotia bat. Gero euan Otola-erdi onduan jeuan: gero Amañan jeuan beste bat: hiru. Bat, bi...
- Agustin: Ta hamen Ariatzan be baeuan beste bat.
- B.: Ariatzan be baeuan. Ta gero Bidebarrixetan jeuazen, zerekua, Txomonerakua. Ta gero hor beste bat jeuan Arotz-Haundixanerakua...
- A.: Arotz-Haundixanekua, errotia...
- B.: Asike, herrixan erdira inguru edo, sei presa-edo euazen! Gero erdittikan, Urkuzuko... oin, itturrixa badaok ba...?
- A.: Urkuzuko itturrixan onduan...
- B.: Botijerua ipini juek ba...? Han be presia jeuan! Hango ura juaten zuan...
- A.: Orbeanera.
- B.: Orbeanera! Orbeak lehelengo taillarra ipini zeban lekura! Oin zera daon lekuan dok hori, ez dok? Horrek etxe barrixok ein jittuek, ba, klinikia egondako lekuan? Han aurrian ein eben, ba, etxe barri bat, zera, Gonzalezenan albuan, azeituneruan albuan? Haintxe zuan Orbeaneko lehelengo taillarra. Ura juaten zuan hara ta haintxe euan [zerori...]...
- A.: Lehelengo Eibarrera indarra emon ebana haxe izan zan.
- B.: Gero argixa hartu zebana.
- A.: Argixa lehelengo emon ebana.
- Lehelengo bonbillia han ikusi zan...

- A.: Bai, bai, bai. Elektrizidadia handitxik. Ordura arte danak kandelekin edo...
- B.: Kandillakin! Karburuakin! Karburuakin ta olixuakin be bai kandillak.
- Zuek ezautu zenduen holakorik?
- B.: Ez, nik ez.
- A.: Ez, neuk be ez.

3. Argindarra baserrietara heldu zen garaiko kontuak

- **Erref**: AB-212/004
- **Iraupena**: 0:00:43. **Hasi**: 00:04:10. **Bukatu**: 00:04:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:
Argindarra baserrietara heldu zen garaiko kontuak.

Transkripzioa
- Argixa bazeuan, baiña ondiokan tokiren batzuetan egongo ziran kandillak eta kandelak eta...
- Bartolo: Hori aintziñako ipuiña dok, baiña basarri baten ipiñi zebenian zera —hori, entzunda, hori ipuiñori?—, basarri baten ein ei juen, ba, bonbillia, argixori... Izaten zuan bonbillia, eukitzen eban holakotxe filamento bat, holantxik arko bat, ta gero puntia eukitzen juan bonbilliak punta bat. Puntia apurtzen bajakon ez juan balio bonbilliak. Holakotxe txurten bat eukitzen juan. Ta basarri baten ipiñi ei juen, ba, [...ori] ta “Enee...!” danak pozik! Zaharrenak, hango zaharrenak, esan ei juan ezetz, atraso haundi bat zala. “Zegaittik baiña?” ta “Piparik be ezin ixotu oin!”. Lehen juaten zuan sutara ta ixotu eitten juan ba pipia... ta atrasua harentzako!

4. Eibarko futbol taldeak; zelaia; jokalari internazionalak

- **Erref**: AB-212/006
- **Iraupena**: 0:03:17. **Hasi**: 00:05:12. **Bukatu**: 00:08:29
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Futbola
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:
Futbolaren inguruko kontuak. Eibarren ezagutu zuten lehenengo futbol zelaia: "El Campo de la casualidad". Abarketekin jokatzen zuten. Talde asko zeuden. Euren lehenengo taldea Montesinos; gerokoa Aberrixa. Eibarrek ez zuen futbol zelairik, baina bai jokalari internazionalak.

Transkripzioa
- Agustin: Gero, pelotan ta foballian ta, ba... foballian ekipua-edo behin pixkat zertzen... distingitzen zanian, korrida plaza gaiñian euan zer bat,

lau-una bat, buztiñakin ta, dana buztiñakin ta zera…
- Bartolo: Badakik ze pasau zan harekin, haren istorixia entzunda hao, harena…? […] Eskola Armerixia proiektau zuan haintxe, hortxe Korrida plaza gaiñian, Korrida plazia daon[an] gaiñian. Ta ein jittuen, esplanadia ein juen: esplanada bat hola, ta beste bat hola, eskuadran ein juen. Ta gero [ez jetsen iritzi] han ondo eittia, ha ez zala egokixa, ta gero Isasi gaiñian ein juen gero. Baiña Eskola Armerixiandako ein zuan ha. Ta badakik ze izen ipiñi zetsan hari...? Eibarren bajeuan... Argomániz-ek ipini jetsan izena hari: “Campo de la casualidad”. Foballian eitteko beste lekurik ez jeuan ta haintxe. Ta horixe izenori ipini jetsen.
- Horretxeaittik?
- B.: Hoixeaittik!
- Kasualidadia izan zalako.
- B.: Kasualidadez urten juan harek! Haintxe eitten gendua] foballian. Ta orduan, gaiñera, jaixegunian ta domeketan, aste guztian biharra eitten zuan ba, jaixegunian kanpua hartzeko goixeko seiretarako juaten zuan jentia! Harrapataka danak! Behin hartzen zebanian batek sailla, beran ekipuandako! Harek amaittu arte, iñok ezin jokatu han. Kanpo haundixa ta kanpo txikixa esaten jakuen.
- Ta hor ze eitten zian, partidu pixkat serixuak edo...?
- B.: Ooo! Bertakuen artian! Bertako ekipuen artian!
- A.: Bai, bai, bai. […] pixkat han ya... zerakin, esan gura dot... ekipua… jersixekin ta ya…
- Torneuak eta…?
- A.: Torneuak... ba. Torneuak be… ba! Egongo zittuan torneuak be, eztok?.
-B.: [Neri ez jatak] torneo konturik akordatzen…
- Jokatzen zenduen zuek?
- B.: Bai, ni jokatuta naok…
- A.: Nik ez juat jokatu…
- B.: Hik ez huan behin be jokatu, e?
- A.: Nik ez.
- B.: Ni […] akordatzen nok han. Baten, gaiñera, abarketekin nebixan ta jo najuan… Ein bihar izaten zuan, gaiñera, ebagitta jeuan ba, ta kanpuan, ba, kanpora ez zuan juaten baloirik! Oin izaten dan moduan, berriro eskuekin etara ta holakorik. Jo horman ta kitia ein ta bestekaldera juan ta aurrera! Jo najuan baten hor, zera, ostikuakin jaurti baloiori ta, jo najuan mendixori ta abarketia apurtu jatan ta hanka guztia geratu jatan baltz-baltz einda!
- Ta zein zan zure ekipua?
- B.: Ba, guk... guk euki genduan lehelengua, Montesinos ipini jakuan izena.

- A.: Montesinos lehelengo ta gero Aberrixa.
- B.: Gero Aberrixa.
- Ta beste ekipo batzuk be egongo ziran, ezta?
- B.: Ene! Mordua ekipuak Eibarren!
- A.: Bueno... Asko, asko.
- B.: Txiri-Birixa ta Altza-Praka ta Lagun-artea ta Izarra ta Estrella ta…
- A.: Gero azkenengo egon zana, azkenengo egon zana [Ibargaiñian], zera zuan ha ekipua...
- B.: 'Gallua'?
- A.: Ez, ez…
- B.: A! “Unión Deportiva Eibarresa”!
- A.: “Unión Deportiva Eibarresa”.
- B.: Haxe, onena egon dana haxe! Honek, internazionalak be urten juen handikan: Ziriako-ta, internazionalak, Roberto ta Mugerza ta… Internazional izan zianak. Kanpo foballik ez Eibarrek ta internazionalak! Ta oin kanpo fubola ta internazionalik bapez!

- Meritua orduan...
- B.: Meritua? Ziriako, Mugerza, Roberto... Gero Garate egon zuan gero, baiña Garate gerra ostekua dok Garate.
- A.: Bai, ta zera be... Gabilondo be bai.
- B.: Gabilondo! Baitta! Gabilondo be gerra aurrekua, kanpo fubolik ez euanekua!

5. Eibarko lehenengo futbol zelaiak; futboleko tranpak

- **Erref**: AB-212/007
- **Iraupena**: 0:02:03. **Hasi**: 00:08:29. **Bukatu**: 00:10:32
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Futbola
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:
Eibarko lehenengo futbol zelaia Otolaerdikoan egon omen zen, baina beraiek ez zuten ezagutu. "El campo de la casualidad" futbol zelaia. Atezain bat estrata zulora bota zuteneko pasadizoa. Orduan tranpa asko egiten ei zen. Ortuzarren tranpak.

Transkripzioa
- Eta hori, zuek ez zenduen ezautuko, baiña “Campo de la casualidad” ein baiño lehenao, beste bat be egon zala... Ez?
- Bartolo: Bai, Otolaerdikua!
- Hori ez zenduen zuek ezautu...
- B.: Ez, nik ez najuan ezautu. Hik ezautuko huan igual...
- Agustin: Ezautu, ezautu... Bai, ezautu [...], baiña...
- B.: Otolaerdiko basarrixa badaok ba han? Basarrittik oin badaok, ba, Tekniker-ta badaok, ba? Han solua zuan, haintxe zuan kanpo foballa. Handik Olarria alderutz, basarrittikan harutz. Otolaerdikua.
- Ta gero hau, “Campo de la casualidad”, noiz inaugurau...? Bueno, inaugurau...
- B.: Hori inaugurau be ez zuan ein! Hori...
- Bueno, noiz hasi zan edo...
- B.: Hori... Eskola Armerixia hamalauan inaugurau zuan, ba, Eskola Armerixia, einda. Ba, ha eitteko eindako sailla zuan ha, asike...
- Hor inguruan, hamarra edo...
- B.: Bai. Buztiñia zuan ixa dana, e! Korrida plazia jeuan, korrida plazia holaxen ikusten genduan.
- Agustin: Gero, aldatzeko zerik eta... ezta ezebe, e! “Al aire libre” dana.
- B.: Bai, bai, bai.
- A.: “Al aire libre”.
- B.: Hi akordatzen haiz, Sebastiani ze pasau jakon, Iraolagoitiari, horko librerixakuan aittari, Sebastianeri?
-A.: Ez. Prterua edo zuan...
-B.: Porterua zuan ha! Ta jeuan porterixia holan, ta porterixian azpittik jeuan, tutuluko estratia esaten jakuan, ba? Sakonian, ba, porterixatik holan jarri ta metro bi edo hiru beherao bidia, zerera urtetzen juan, oin Lanbreta daon lekurako bidia. Handik gora estratia. Ta orduan, porterua kargau eitten zuan, bota baloia [gora] ta dana, porterua ta portero ta guzti barrura! Orduan porteruak ez juan faltarik eitten, ta estratara bota juen

porterua! Ta bizkarrazurrian ein etsen zeoze ta betiko geratu zuan oker. Bai.
- Lau metro behera bota baldin bazeben...
- B.: Lau metro ez zuan, baiña metro bi edo... bi egongo zittuan hara. Bota ein juen [karrilla] einda.
- A.: Orduan tranpa asko euan libre. [...gaittik] esaten juen. [...] zan hor beste bat "Unión Deportiva Eibarresa"ko...
- B.: Ortuzar jakuan apelidua.
- A.:Jugadoria. Ta harek, kornerrik baeuan, harek porteruari hankia zapaltzen etsan.
- B.: Hankia zapaldu porteruari harek! Harek beran misiñua haxe! Porteruari [...] salto ein, ta gaiñera hankia zapaldu!

6. Kalean jolasten zuten; abarketak zaindu egin behar

- **Erref**: AB-212/008
- **Iraupena**: 0:01:33. **Hasi**: 00:10:32. **Bukatu**: 00:12:05
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:
Abarketa zaharrekin jokatzen zuten futbolean, berriak ez apurtzearren. Euria ari zuenean, abarketak kendu egiten zituzten eskolatik etxera joateko. Kalean egiten zuten jolas, bai futbolean edo bai beste edozertan.

Transkripzioa
- Orduan foballa gogorraua izango zan, ez?
- Agustin: Bai, bueno, gogorraua... Gaiñera, sarrittan guk jokatzen genduanian, nik ez neban foballian asko zertu, baiña abarketekin-edo sarrittan! Ez oingo moduan zapatak eta! Abarketa zaharrekin!
- Bartolo: Abarketekin. [...] abarketak bestela onak apurtu eitten zittuan, ta zaharrekin!
- A.: Abarketa zaharrak edo zapata zaharrak edo...
- B.: Orduan ez jeuan dirurik eta...
- Nik entzunda dakat ya ez kanpo foballian-eta ez, baiña kalian-eta jokatzen zenduenian, batzueri amak ez zetsela lagatzen abarketekin jokatzen eta ortozik jokatzen zebela.
- B.: Ez jakixat, hainbesteraiño ez juat ezautu nik. Baiña izan leike hori egotia be.
- A.: Bai, bai... Bueno, hori pixkat... Gu eskolatik eta eurixa bazan, abarketak ez estropeatziarren, abarketak lepuan hartu eta etxera faten giñan gu.
- B.: Bai, lotu alkarri ta bota bizkarrera ta... Hori bai. Hori bai.
- A.: Oingo modoko zerik ez zeuan orduan.
- Kalian be bai, umetan, gaztiauak ziñazienian, holan, ume koskorrak, kalian jokatuko zenduen, ezta, foballian?
- B.: Kalian? Pentsaik! Esan neuan, ba, Bidebarrixetako automobillana? Galloko parian, Rialto parian, ipini zer bi, harri bi edo zapatak edo zeoze ipini, [...] bi ta porterua han. Ta bestia han, zubixa badaok, ba, Arikittanetik behera? Aranerako... Arabne esaten detsau guk, Fundidoreseko zera? Han beste bi. Ta foballian domeka arratsaldian hantxe. Ta automobilla noizian

behin etortzen zanian, geldittu, ta automobilla juandakuan, segi!
- A.: Oingo zerik ez gekaun guk gaztetan, oingo joko zerik... dibersiñotarako lekurik ez zeuan orduan.
- B.: Ez, ez. Bakoitxak asmau bihar juan beran dibersiñua.
- A.: Norberak asmau bihar!

7. Umetako entretenimendua: sagar lapurreta

- **Erref**: AB-212/009
- **Iraupena**: 0:01:01. **Hasi**: 00:12:05. **Bukatu**: 00:13:06
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:
Umetako kontuak. Kuadrillak elkartzen ziren eta beti asmatzen zuten zerbait denbora pasatzeko. Sagasti asko zegoen orduan Eibarren eta sagar lapurretan ere ibiltzen ziren.

8. Eibarko sagardotegiak eta bolatokiak

- **Erref**: AB-212/010
- **Iraupena**: 0:01:23. **Hasi**: 00:13:06. **Bukatu**: 00:14:29
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Sagardotegiak
- Aisia » Taberna giroa » Jokoak

Laburpena:
Eibarko sagardotegiak eta bolatokiak. Orduko sagardotegiak nolakoak ziren. Edalontzia txakur handian.

9. Zezen plazan futbolean

- **Erref**: AB-212/011
- **Iraupena**: 0:01:24. **Hasi**: 00:14:29. **Bukatu**: 00:15:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Futbola
- Aisia » Taberna giroa » Sagardotegiak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak

Laburpena:
Sasoi baten zezen plazan egiten zuten futbolean domeketan, euren lagun baten aita eta osaba (Retolaza) zirelako zezen plazako nagusiak. Galtzen zuenak baso bat sagardo ordaindu behar irabazleari. "Burunera" gero sagardotegira.

10. Garai bateko baloiak; eibartarrak Real Unión zaleak

- **Erref**: AB-212/012

- **Iraupena**: 0:02:37. **Hasi**: 00:15:53. **Bukatu**: 00:18:30
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Futbola

Laburpena:
Garai bateko baloiak larruzkoak izaten ziren eta ura hartzen zuten bustitakoan. Nolakoak izaten ziren. Putzezko baloiak. Bederatzi txakur handi balio izaten zituen. Jendea Real Unión taldearen aldekoa zen Eibarren; indarra zuen orduan eta Espainiako txapeldun ere izan ziren.

11. Umetako jolasak: txirikilletan, kaniketan eta intxaurrekin

- **Erref**: AB-212/013
- **Iraupena**: 0:02:30. **Hasi**: 00:18:30. **Bukatu**: 00:21:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:
Umetako jolasak. Txirikiletan nola jolasten zen. Kaniketan eta intxaurrekin "potxoloka". Kanikak nolakoak izaten ziren. Intxaurrekin "kontra-kontran" ere jolasten zuten, besteen intxaurrak apurtzera. Batzuek tranpak egiten zituzten.

12. Umetako kontuak; kardantxiloak harrapatzen

- **Erref**: AB-212/015
- **Iraupena**: 0:01:12. **Hasi**: 00:21:20. **Bukatu**: 00:22:32
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:
Umetako kontuak; kardantxiloak harrapatzen. Kaiolan edukitzen zuten kardantxilo kantari bat eta harekin joaten ziren txoriak harrapatzera. Harra bazen, kanturako eta emea bazen, jateko. Bartolok Urkoko kobazulora joan izan zela dio.

13. Loinak eta karramarroak harrapatzeko teknikak

- **Erref**: AB-212/016
- **Iraupena**: 0:03:19. **Hasi**: 00:22:32. **Bukatu**: 00:25:51
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Errekako arrantza eta ehiza

Laburpena:
"Agorrean" ezkailuak nola arrantzatzen zituzten. Gero sagardotegira joan eta jan. Batzuek "profesionalak" ziren. Loinak eta karramarroak harrapatzeko erabiltzen zituzten teknikak. Ze ingurutan egoten ziren arrainak edo karramarroak.

14. Arrantza debekatuta

- **Erref**: AB-212/017
- **Iraupena**: 0:01:21. **Hasi**: 00:25:51. **Bukatu**: 00:27:12
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Errekako arrantza eta ehiza
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:
Arrantza debekatuta zegoen eta mikeleteak zaintzen ibiltzen ziren. Bartolok Berriz aldean guardia zibil batekin gertatu zitzaiena kontatzen du.

15. Gerra sasoiko pasadizo umoretsuak

- **Erref**: AB-212/019
- **Iraupena**: 0:02:46. **Hasi**: 00:27:28. **Bukatu**: 00:30:14
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:
Gerra sasoian, preso zegoela, Laredotik Valladolid ingurura eraman zuten Bartolo. Han gertatutako pare bat pasadizo umoretsu kontatzen ditu. Lehenengoa, mendirik ez zegoelako azkoitiar batek egindako komentarioa. Bigarrena, ardoa edaten zuen moduagatik nola "ezagutu" zuten.

16. Txikiteoa, kanpotarrek ekarritako ohitura

- **Erref**: AB-212/021
- **Iraupena**: 0:01:10. **Hasi**: 00:30:52. **Bukatu**: 00:32:02
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa

Laburpena:
Garai baten ez zen txikiteorik egiten Eibarren. Kanpotik etorri ziren lanbide ezberdinetako beharginek ekarri zuten ohitura hori. "Guarnizionerua"ri "astuen sastria" esaten zioten. Aurretik tabernara joan eta, kontuak esanez, ardoa baso handi batetik edatea zen ohitura.

17. `Simontxo´ri "Noche" tabernan gertatutako pasadizoa

- **Erref**: AB-212/023

- **Iraupena**: 0:01:32. **Hasi**: 00:33:30. **Bukatu**: 00:35:02
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:
`Simontxo´ri gertatutako pasadizoa. "Noche" tabernara joan eta ardo zuri bat eskatu zuen. Zerbitzariak zer atera zion, nahastuta.

18. Gaitzizen moduan animalia izenak jartzeko ohitura

- **Erref**: AB-212/024
- **Iraupena**: 0:02:50. **Hasi**: 00:35:02. **Bukatu**: 00:37:52
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Gaitzizenak

Laburpena:
Euren kuadrillari `Erleak´ gaitzizena zergatik jarri zioten. Geroago `Kobardiak´ ere deitzen zieten. Bartolori berari ze gaitzizen jarri zioten. Gaitzizen moduan animalien izenak jartzeko ohitura handia zegoen: txepetxa, zozua, belia... Bartoloren andrea "Zozuanekua".

19. Eibar herri zaratatsua

- **Erref**: AB-212/026
- **Iraupena**: 0:00:52. **Hasi**: 00:38:40. **Bukatu**: 00:39:32
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Herriaren nortasuna
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
Bartolo Armeria Eskolako gau-eskoletan ibili zen. Beti zarata artean lan egin izan duela dio. Horregatik hitz egiten omen du altutik.

20. Pilotan "fueraka"

- **Erref**: AB-212/027
- **Iraupena**: 0:01:03. **Hasi**: 00:39:32. **Bukatu**: 00:40:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Pilota

Laburpena:
Pilotan "fueraka" jokatzen zuten. Horma bat zegoen lekuan, hantxe jokatzen zuten. Gainera, leku askotan debekatuta egoten zen.

21. Pilota egin berriak biguntzen

- **Erref**: AB-212/028
- **Iraupena**: 0:01:09. **Hasi**: 00:40:35. **Bukatu**: 00:41:44
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Pilota

Laburpena:
Gaur egun pilotak bigundu egiten dituzte erabili aurretik, baina garai batean ez. Pilota egin berriak gogor-gogorrak egoten ziren eta beraiei ematen zizkieten, biguntzeko, "neurrira ekartzeko". Gero, bigundutakoan, profesionalei ematen zizkieten.

22. Aginazpireneko trinketa eta Batzokiko frontoia

- **Erref**: AB-212/029
- **Iraupena**: 0:01:10. **Hasi**: 00:41:44. **Bukatu**: 00:42:54
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Pilota

Laburpena:
Euren sasoiko pilotariak. "Aginazpi" tabernaren atzealdean trinketa zegoen. Astelenako atezaina, Salome. Batzokian ere bazegoen frontoia. Batzokien arteko txapelketak ere egiten ziren.

23. Migel Gallastegi "Kiputzaneko" aulkiak jasotzen, pilotan jokatzearren

- **Erref**: AB-212/030
- **Iraupena**: 0:01:13. **Hasi**: 00:42:54. **Bukatu**: 00:44:07
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Pilota
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
- Aisia » Kultura » Zinema

Laburpena:
Migel Gallastegui Kiputzaneko frontoian egin zela pilotari dio. Zinema emanaldiak egoten ziren eta hura amaitzean aulki guztiak jasotzen zituen Migelek, dohainik pilotan jokatzearren.

24. Eibarko zinemak

- **Erref**: AB-212/031
- **Iraupena**: 0:01:35. **Hasi**: 00:44:07. **Bukatu**: 00:45:42
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Zinema

Laburpena:
Eibarko zinemak: Kiputzanekoa, "Salón Teatro" eta "Salón Cruceta". Gero Rialtoa egin zen. Hasieran "salón de baile" izan omen zen. Dantza lehiaketak ere egon ei ziren. Ez zuen arrakastarik izan eta zinema egin zuten gero. Noiz egin zen.

25. Rialto dantza aretoa Donato Ojangurenek egina

- **Erref**: AB-212/032
- **Iraupena**: 0:01:53. **Hasi**: 00:45:42. **Bukatu**: 00:47:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak

Laburpena:
Indalecio Ojanguren argazkilariaren anaiak, Donato Ojangurenek, eta haren bazkide batek egin zuten Rialtoa. Pixka bat bihurria omen zen eta Argentinara bidali zuten gaztetan. Aberastuta itzuli ei zen handik. Dantzan oso ona omen zen. Argentinako mentalitatearekin egin omen zuten Rialto dantza aretoa

26. Astelenako eta Untzagako dantzaldiak; "ertza" egitea

- **Erref**: AB-212/033
- **Iraupena**: 0:01:13. **Hasi**: 00:47:35. **Bukatu**: 00:48:48
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Dantza

Laburpena:
Astelena frontoiko dantzaldiak igande gauetan. Udan Untzagan ere egoten ziren dantzaldiak. Untzagako kioskoa. Bi korro egiten ziren, handia eta txikia. Batzuek "ertza" egiten ei zuten: begira egon. Bartolo gutxitan joaten zen dantzaldietara.

27. Gerra sasoiko anekdota

- **Erref**: AB-212/041
- **Iraupena**: 0:02:51. **Hasi**: 01:04:05. **Bukatu**: 01:06:56
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939)
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:
Juanito igeltseroari gertatutako kasua kontatzen dute. Gerra hasi zenean, alokairuan zegoen etxe batean. Ezkontzekotan zebilen orduantxe, eta etxean altzariak eta ezkontzen zenerako gauzak zituen. Traste guztiak gela itsu batean sartu eta itxi egin zuen horma faltsu batekin. Gerra ostean dena errekuperatu ahal izan zuen.

28. Inguruetako "errekadistak"; trena

- **Erref**: AB-212/047
- **Iraupena**: 0:01:30. **Hasi**: 01:20:45. **Bukatu**: 01:22:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Trenak

Laburpena:
Inguruetako "errekadistak": Alonso (Elgoibar); Turkua (Plazentzia), Torre... karroan etortzen ziren, zaldiarekin. Jendea ere eramaten zuten. Plazentziara, Zumarragara... trenean joateko aukera zegoen lehen. Elgoibarrera oinez joateko ohitura.

29. Sebastian Orbearen inguruko anekdota

- **Erref**: AB-213/004
- **Iraupena**: 0:00:58. **Hasi**: 00:02:27. **Bukatu**: 00:03:25
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Bestelako kontuak » Irudiak grabatzen
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak

Laburpena:
Marrazki bateko kideak identifikatzen ari dira. Cotiella, telak saltzen zituena. Sebastian Orbea igeltsero azkoitiarra. Ezaguna zen Eibarren. Haren inguruko anekdota bat kontatzen dute.

30. Eibarko garai bateko pertsonaiak; "Oxabia" kale-garbitzailea

- **Erref**: AB-213/006
- **Iraupena**: 0:02:07. **Hasi**: 00:04:13. **Bukatu**: 00:06:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Bestelako kontuak » Irudiak grabatzen

Laburpena:
Eibarko pertsonaiekin osatutako marrazki bateko kideak identifikatzen ari dira. Euren lagun baten aitaginarreba azaltzen da. Ezaguna zen Eibarren perretxikotan ona zelako. Lehen perretxikotan ibiltzen zirenek ez zituzten perretxikoak saltzen, lagunartean jaten zituzten. "Oxabia" kale-garbitzailea ere azaltzen da argazkian. Kantua ere ba omen zuen. Haren inguruko anekdota.

31. Eibartarrak alkate beste herri batzuetan

- **Erref**: AB-213/009
- **Iraupena**: 0:02:34. **Hasi**: 00:09:33. **Bukatu**: 00:12:07
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Debabarreneko lantegiak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Udala
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak

Laburpena:
Villabellatarrek lima lantegia izan zuten. Idiazabalgo Bellota lantegia eibartarrek jarri zutela dio. Eibartar asko egon ziren alkate beste herri batzuetan, Francoren sasoian: Idiazabalen, Elorrion, Pasaian... Eta Eibarren Burgosko alkatea zegoen: Palacios. "Azpiri, Aranceta y Palacios" lantegia. Eibartarrak lantegiekin joan zirela kanpora azaltzen du.

32. Kruzeta kafetegia; billarrak Eibarko taberna guztietan

- **Erref**: AB-213/012
- **Iraupena**: 0:02:24. **Hasi**: 00:15:44. **Bukatu**: 00:18:08
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Zinema
- Aisia » Taberna giroa » Jokoak
- Aisia » Taberna giroa » Kafetegiak eta gozotegiak
- Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak

Laburpena:
Euren kuadrilla Kruzeta kafetegian egoten zen. "Salón Cruceta"; zineak. Kafetegia nolakoa zen; marmolezko mahaiak. Billarra ere bazegoen. Herriko taberna gehienetan egongo zen billarra. Asko jokatzen zen orduan; txapelketak ere egiten ziren.

33. Kafetegi eta tabernen arteko aldea

- **Erref**: AB-213/013
- **Iraupena**: 0:01:06. **Hasi**: 00:18:08. **Bukatu**: 00:19:14
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Kafetegiak eta gozotegiak
- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Aparatuak, objektuak
- Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak

Laburpena:
Orduko kafetegi eta tabernen arteko ezberdintasunak. Kafetegietan ere ematen zuten ardoa, baina normalean kafetegietan kafea hartu eta jokoan egiten zen. Orduko kafeterak. Gerora modernizatu ziren.

34. Kafea hartu eta zinemara

- **Erref**: AB-213/014
- **Iraupena**: 0:01:28. **Hasi**: 00:19:14. **Bukatu**: 00:20:42
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Zinema
- Ekonomia eta industria » Txanponak, diru-kontuak
- Aisia » Taberna giroa » Kafetegiak eta gozotegiak
- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak

Laburpena:
Iluntzeetan joaten ziren tabernara, lantegitik irten eta gero, baina hamaiketarako jende guztia erretiratu egiten zen. Zinemak ere ordurako bukatzen ziren. Kafea hartu eta gero zinemara, barruko atetik pasatuta. Kafea eta zinema zenbat kostatzen ziren. Zinema ez zen egunero egoten.

35. Zinemak Eibarren: Kruzeta eta Pabellón Alfonso XIII

- **Erref**: AB-213/015
- **Iraupena**: 0:01:31. **Hasi**: 00:20:42. **Bukatu**: 00:22:13
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Zinema

Laburpena:
Kruzetan lau eta erdietan egoten zen zinema domeketan. Ilara luzea egoten zen sarrera hartzeko. Untzagan Pabellón Alfonso XIII zinema zegoen. Nolakoa zen. 1927 inguruan erre egin omen zen.

36. "Kiputxanekoa" edo Elorza frontoia

- **Erref**: AB-213/016
- **Iraupena**: 0:00:54. **Hasi**: 00:22:13. **Bukatu**: 00:23:07
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Zinema
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak
- Aisia » Kirola » Pilota

Laburpena:
Isasi kalean Elorza frontoia zegoen, "Kiputxanekoa". Trinkete antzeko frontoi txiki bat zen. Gero, aulkiak jarri eta zinea botatzen zuten horman. "Suiza" gaitzizena jarri omen zioten, hotza zelako. Kruzeta eta Pabellón Alfonso XIII zinema. Domeka arratsaldeetan ziurra izaten zen zinemara joatea.

37. Kruzeta zineman pianoa; "Salón Teatro"n orkestra

- **Erref**: AB-213/017
- **Iraupena**: 0:01:17. **Hasi**: 00:23:07. **Bukatu**: 00:24:24
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Zinema
- Aisia » Kultura » Musika

Laburpena:
Kruzeta zineman pianoa eta piano-jotzailea egoten ziren hasieran. Hernandok jotzen zuen pianoa. Gero pianola automatikoa ekarri zuten. Untzagako "Salón Teatro"n, berriz, orkestra bat egoten zen. Horiek ziren zinema dotoreenak. "Kiputxanekoa" merkeagoa zen.

38. "Serietako" pelikulak; iragarki banatzaileak

- **Erref**: AB-213/018
- **Iraupena**: 0:01:12. **Hasi**: 00:24:24. **Bukatu**: 00:25:36
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Zinema

Laburpena:
"Serietako" pelikulak egoten zirela dio. Egoera txar batean amaitzen ziren beti, hurrengoan jendea jarraipena ikustera joan zedin. zatika izaten ziren pelikulak. Lehenbizi zati komikoa egoten zen eta gero etortzen zen drama. Kalean pelikularen inguruko iragarkiak banatzen zituzten "partitzailliak". Gero beraiek sarrera doan izaten zuten.

39. 'Mendaro Txirristaka' bertso-paper saltzailea

- **Erref**: AB-213/019
- **Iraupena**: 0:02:14. **Hasi**: 00:25:36. **Bukatu**: 00:27:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Bertsolaritza
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak

Laburpena:
Eusebio Mugerza 'Mendaro Txirristaka' bertso-paper banatzailearen historia. Donostian bizi omen zen ezkonduta. Emazteak Tabakaleran lan egiten zuen. Emaztea eta umeak utzi eta Ameriketara alde egin omen zuen. Nagusitutakoan etxera itzuli zen, baina etxeko ateak itxi zizkioten. Orduan hasi omen zen bertsoak atera eta saltzen, bizimodua aurrera ateratzeko. 'Txirristaka' ren bertsoak; euskara eta erdara nahastuta. Bizkaiko beste gizon besamotz bat ere etortzen zen kanta-paperak saltzera.

40. `Mendaro Txirristaka´k non saltzen zituen bertso-paperak

- **Erref**: AB-213/020
- **Iraupena**: 0:01:30. **Hasi**: 00:27:50. **Bukatu**: 00:29:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Bertsolaritza

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak

Laburpena:
`Mendaro Txirristaka´ren bertsoa. Bertso-paperak non saltzen zituen Eibarren. Igandeetan saltzen zituen, jendea batzen zenean.

41. Pipar kalearen izena; eskola laikoa

- **Erref**: AB-213/021
- **Iraupena**: 0:02:43. **Hasi**: 00:29:20. **Bukatu**: 00:32:03
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Lexikoa
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak

Laburpena:
Pipar kalean eskola laikoa egon omen zen, baina berak ez zuen ezagutu. Katalunian hasi omen ziren eskola horiek. Sozialistek jarri zuten martxan Eibarren, baina ez omen zuen indarrik izan. Pipar kalearen izena berez "Pikar" omen zen, aldapa handia (pikea) zuelako jarritakoa. Eurak aldapa handiari "pikia" esaten omen zioten.

42. Irakasle guztiei gaitzizena ipintzen zieten

- **Erref**: AB-213/022
- **Iraupena**: 0:02:11. **Hasi**: 00:32:03. **Bukatu**: 00:34:14
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Gaitzizenak
- Euskara » Euskararen egoera
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak

Laburpena:
Bartolo Frontoi Zaharrean ibili zen eskolan lehenengo. Gero Udaletxean. Irakasle ona izan omen zuen. Denei gaitzizena jartzen zietenez, "ardi-ule" jarri zioten maisuari. Beste irakasle batzuk eta haiei jarritako gaitzizenak. Bartolok ez zekien tutik ere gaztelaniaz eskolan hasi zenean. Maisuak denak erdaldunak.

43. Frontoi Zaharra, zestaz jokatzeko egokia

- **Erref**: AB-213/023
- **Iraupena**: 0:01:36. **Hasi**: 00:34:14. **Bukatu**: 00:35:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Pilota
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak

Laburpena:
Eibarko frontoi nagusia Frontoia Zaharra zen, baina Astelena egin zutenean,

"Frontoi Zaharra" izena hartu zuen. 1925ean gero frontoi munizipala egin zen Frontoi Zaharrean. Eibarko pilotari askok bertan ikasi zuten zestaz jokatzen, horretarako egokia zen eta. Zestaz ibili ziren lagunak: Mujika, Alberdi. Frontoiaren gainetik alde egindako pilotak kunbora erortzen ziren eta haiek batzen ibiltzen ziren.

44. Eibarko raketistak: Elorza eta Antonia

- **Erref**: AB-213/024
- **Iraupena**: 0:02:10. **Hasi**: 00:35:50. **Bukatu**: 00:38:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Raketistak

Laburpena:
Astelenako atezainaren emazteak, Salomek, irakasten zien neskei erraketaz jokatzen. Raketista asko egon zen Eibarren. Raketistarik onena Arrate aldeko Elorza; hurrengo belaunaldian Antonia. Donostian zegoen erraketaz jokatzeko frontoia, Grosen. Kanpora joaten ziren jokatzera. Berak, soldadu zegoela, Salamancan jokatzen ikusi zituen. "Txikita de Anoeta" ere famatua zen.

45. "Eibarrés II", Eibarko zestalari onena

- **Erref**: AB-213/025
- **Iraupena**: 0:00:55. **Hasi**: 00:38:00. **Bukatu**: 00:38:55
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Pilota

Laburpena:
Bilbon palaz asko jokatzen zen garai batean. Zestaz, berriz, Markina inguruan jokatzen zen gehien. Eibarren ere bazeuden zestaz jokatzen zutenak; onena "Eibarrés II". Onaindia zen abizenez; hiru anai ibiltzen omen ziren zestaz.

46. 'Zatixa' elkartea erreka ondoan dago eraikita

- **Erref**: EIB-026/001
- **Iraupena**: 0:02:00. **Hasi**: 00:00:00. **Bukatu**: 00:02:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:
Eibarko errekaren zatirik gehiena estalita dago. Erreka gainean eraikitako lehenengo etxea udaletxea izan zen, Untzaga plazan. Ondoren "Dos de Mayo" (Toribio Etxebarria) kalearen zati bat egin zuten eta gerraostean beste zati bat. Bartoloren eta Agustinen elkartea egin zenean, zuloa egin behar izan zuten erreka-zulora.

47. Agorra eginez arrantzan; "txingia" eta "esparbela"

- **Erref**: EIB-026/002
- **Iraupena**: 0:04:10. **Hasi**: 00:02:00. **Bukatu**: 00:06:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Bainuak, errekak eta uretako jolasak
- Aisia » Mendia eta hondartza » Errekako arrantza eta ehiza

Laburpena:
Gerra aurrean Eibarko umerik gehienak errekan bainatzen ziren. Amuarrainak ere baziren eta asko harrapatzen ziren. Erreka garbi-garbi zetorren. Gerraostean zikintzen joan zen. Bartolo eta Agustin ez dira arrantzaleak izan, baina agorra egin eta ezkailuak harrapatzen ibilitakoak dira. Harriekin presa modukoa egin, erreka agortu eta handik ezkailuak eta loinak harrapatu. Lekurik onena Plazentzia-Maltzaga ingurua zen. Ibaiaren alde batetik bestera sarea bota eta asko harrapatzen zen. Sare horri "txingia" deitzen zitzaion. Esparbelarekin ere aritzen ziren. Horretan ezagunena "Ferruel" zen.

Transkripzioa
- Eta zuek, orduan, errekia ezautuko zenduen dana libre eta...
- Bartolo: Oin badaok, ba, boleria? Han bolerian kontra joian errekia lehen.
- Agustin: Indianokuan zerian eitten juan pare, tope.
- B: Gu gaztiak igarixan be einda gauazak hor gaztiak giñanian. Bolerian aurrian, bai.
- Bai, e? Ur asko zeuan?
- B: Errekia pasatzen zuan, ta [gerua gehixao] pixkat geldiunia eitten [juan] ta potzua jeuan han.
- Ariatzan?
- B: Ariatza esaten jakuan hari.
- A: Zelan dok hau, zera, Danelen-ta soziua...?
- B: Zera, Enrike? Franko?
- A: Ez, bestia.
- B: Bestia Sologaiztua.
- A: Sologaiztuak hor amorraiñak mordua hartzen jittuan. Gogorra zan ha peskan. Ointxe be bai, itsasuan be ibiltzen dok, baiña... Gaztetan ha gogorra. Ta amorraiñak hor...!
- B: Gerraostian harrapatuko jittuan.
- A: Gerra aurrian be bai.
- B: Gerra aurrian be bai, e?
- A: Gerra aurrian be bai. Mutikua ta gerra aurrian be bai.
- B: Gerra aurrian hau garbixa zuan ba errekia hemen.
- A: Bueno! Hemen zarbo-ezkailluak [...].
- B: Bai, bai, arraiña asko euan hemen. Gero zikintzen juan zuan errekia. Zikiña botatzen ta...
- A: Bai, gerraostian be amorraiñak oindio egongo zittuan.
- B: Hemen amorraiñak gerraostian badakik nun zian mordua? [...aneko] zubixa baeuan ba? Han zubixan potzua eitten zuan. Amorraiñak. Gerra denporan iñok be ez juan /etxuan/ peskan ein ta amorraiñak gehittu ein zittuan errekan!
- A: Bai, bai, fabrikarik be ez zuan egon [...].
- Ez, ez, garbi errekia, garbi-garbi-garbi.
- Eta zuek peskan-eta eitten zenduen?

- B: Guk ez, gu ez giñuan horko maillakuak.
- Baiña mutikotan...?
- A: Bai, Txontan zarbu-ezkailluak edo Txontan...
- B: “Agorra eittia” esaten jakuan. Agorra. Agorra izaten zuan ezkailluak-eta harrapatzeko , ba, ura albora bota eta potzuan preso hartu ezkaillo mordua ta gero haretxek harrapau gero sariakin hantxe potzua einda. Agorra ein, ura etaratzen juan gero. Potzua ein ta gero ura etaratzen juan ta gero arraiña harrapau. “Agorrian” esaten jakuan horri.
- Zarbo-ezkailluak harrapatzeko zan hori?
- B: Ta loiñak be bai. Amorraiñak-eta, amorraiñak-eta harek ospa eitten juen, bizkorrauak zittuan, baiña bestiak inguruan ibiltzen zittuan. Barguak izaten zittuan, ba, haundixauak; barguak honenbeste ingurukuak be bai. Ta loiñak, ba, holakotxiak. Ezkailluak eurak izango zittuan harek haundi einda. “Loiñak” esaten jakuen; izaten zittuan honenbeste ingurukuak, gaurko sardiñen tamaiño ingurukuak edo. Baiña “loiñak” esaten jakuen.
- Nun harrapatzen zian horrek?
- B: Horrek...
- A: Hamen danian. Ta Plaentxiako errekia [...].
- B: Hori Plaentxiatik Maltzagara bittartian...
- A: Erreka baztarretik bestekaldera “txingia” esaten jakon zer bat...
- B: Saria ipini batetik bestera.
- A: ... batetik bestera. Ta gero aldia bixetatik harrixa bota ta...
- B: Astindu, mobidu ta arraiñari juan erain hara.
- A: ... bota ta xertu ta han sartuta gelditzen danian...
- B: Sare estua zela izaten dan, sartzen zittuan ta “trak!” bertan geratu engantxauta.
- Eta hori zeintzuk eitten zeben, plaentxiarrak? Hala hamendik be bai?
- A: Ba, hamenguak be bai. Saria ekanak.
- B: Bai, Eibarren be baeuazen.
- Eta esan dozue “txngia” zala hori?
- A: “Txingia” esaten jakon, bai.
- Sariari esaten jakon?
- A: Bai, sariari “txingia” esaten [getsaun], punta batetik bestera.
- B: Ta esprabela zuan beste bat.
- A: Asko juaten zuan eta eurak be dedikatzen zittuan harrapatzera Maltzagako tabernia, han taberna bat egon zuan Maltzagan zubixa pasau ta gero eskumatara...
- B: Plaentzia alderako trenbide onduan.
- A: Oin [ez jakixat /etxakixat/] egongo dan ha tabernia, etxia egongo dok, seguramente, zubixa pasau ta eskumatara. Ta holan zer bat. Erromerixia be eitten zuan, gaiñera.
- B: Bai, domeketan erromerixia.
- A: Eitten zuan loiña-jana enjeneral hantxe. Han beti egoten zuan.
- B: Ta esprabelakin hori, “Ferruel” zuan gogorra. Harek... arraiña asko, ezta? Zera eitten juan harek: sare bat botatzen juan, “braaa!”, ta “brra!” batu gero, itxi gero, ta barruan arrain mordua ekarten juan harek. Maixua zuan ha, “Ferruel”:
- “Ferruel”?
- “Ferruel” jekan gaitzizena.

48. Eibarko igerilekuak: Matsaria, Barrenazarra, Maltzaga, Areatza...

- **Erref**: EIB-026/005
- **Iraupena**: 0:02:50. **Hasi**: 00:07:30. **Bukatu**: 00:10:20

- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Bainuak, errekak eta uretako jolasak

Laburpena:
Eibarren hainbat tokitan zegoen igeri egiteko aukera: Matsarian, Maltzagan, Barrenazarrean,... Kakalardokuan (Alfa alboan) igerilekua ere egin zuten 1930 inguruan. Horixe izan zen Eibarko lehenengo igerilekua. Bartolok eta Agustinek ez zuten erabili, ordurako nagusi samarrak zirelako. Bartolo gehienbat Maltzagara eta Barrenazarrera joaten zen (gaur egungo Barrena kalean). Areatzan ere bai (Indianokua jauregi ondoan).

49. Indianokoa jauregia eta Pantaleon zaintzailea

- **Erref**: EIB-026/006
- **Iraupena**: 0:02:25. **Hasi**: 00:10:20. **Bukatu**: 00:12:45
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak

Laburpena:
Indianokoa jauregian Iraolagoitia familia bizi izan da. Gaur egun Aldapatxo dagoen tokian. Etxe ederra zen, armarri eta guzti. Barrutik ere oso ederra zen. Atzeko aldean, Ardantza alderantz, ortu zabalak zituen. Ortuen zaintzailea Pantaleon zen, Debatik etorritako gizon bat. Bera zen jauregiaren baratz eta lurren zaintzailea. Pantaleonen etxea trenbide ondoan zegoen, Ardantzan.

50. Trenbidea eraiki zenekoa

- **Erref**: EIB-026/007
- **Iraupena**: 0:02:25. **Hasi**: 00:12:45. **Bukatu**: 00:15:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Trenak

Laburpena:
Trenbidea 1905 inguruan heldu zen Eibarrera. Donostiatik Bilborako trenbidearen inguruko anekdotak kontatzen ditu. Trena Ermura nola iritsi zen ere aipatzen dute.

51. Maltzagan igerian eta trenbidetik jauzi egiten

- **Erref**: EIB-026/008
- **Iraupena**: 0:01:05. **Hasi**: 00:15:10. **Bukatu**: 00:16:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Bainuak, errekak eta uretako jolasak

Laburpena:
Igeri egiteko lekurik onena Maltzaga zen. Ausartenek trenbidetik egiten zuten salto, hango baranda gainetik. Ibaiak sakonera handia zeukan han, trenbide azpian.

52. Debako hondartza, baineroak eta bainujantziak

- **Erref**: EIB-026/009
- **Iraupena**: 0:02:50. **Hasi**: 00:16:15. **Bukatu**: 00:19:05
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Hondartza

Laburpena:
Bartolo Mendaron jaio zen eta hantxe bizi izan zen zazpi urte bete arte. Handik Debara joaten ziren hondartzara; Arrate egunean joaten ziren, eibartarrik ez zelako egoten. Hondartza guztietan baineroak egoten ziren, itsasoan bainua hartzen laguntzen zutenak. Hondartzan egurrezko kaxetak ere egoten ziren, arropak aldatzeko. Gurpildunak izaten ziren, udan atera eta neguan gordetzeko. Hondartzara joateko "taparroiak" erabiltzen zituzten, bainujantzi modukoak. Eta andrakumeak goitik behera jantzita.

53. Barrenkaleko merkatu zaharra eta arraindunak

- **Erref**: EIB-026/011
- **Iraupena**: 0:01:50. **Hasi**: 00:21:15. **Bukatu**: 00:23:05
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Merkataritza, dendak (kokapena)
- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak

Laburpena:
Udaletxea 1900 inguruan eraiki zen. Ordura arte erreka osoa libre zegoen. Orduan hasi ziren estaltzen; besteak beste, Barrenkale ondoko merkatu plaza ere erreka gainean eraiki zen. Azoka ederra zen, handia. Behean arraindunak egoten ziren eta goian baserritarrak.

54. Arraindunak kalerik kale saltzen

- **Erref**: EIB-026/013
- **Iraupena**: 0:03:15. **Hasi**: 00:23:45. **Bukatu**: 00:27:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Arrantza-kanpainak » Antxoa
- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak
- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa

Laburpena:
Garai batean, arraindunak 11ak arte azokan egoten ziren, baina hortik aurrera baimena zeukaten kalerik kale saltzeko. Elizan 11ak jo orduko

arraindunak orroka hasten ziren arraina saltzen. Baita angulak ere, Sasiolatik ekarrita. Antxoa sasoian merke-merke saltzen ziren. Izan ere, batzuetan ongarri moduan ere erabiltzen ziren antxoak, larregi harrapatzen zelako. Orduan ez zegoen modurik janaria freskotan gordetzeko eta egunean jan behar zen.</p>

Transkripzioa

-Bartolo: Arraindunak urtetzen juen, plazan egoten zittuan, ta hamaiketan urtetzen juen kalian saltzera.
-Agustin: Bai, bai, kalerik kale.
-B: Bai, hamaiketan. Ta ipintzen… jekezen zestuak, ba arrain zestuak. Azalak izaten… hauxe altura inguruau eukitzen eben, baiña hamen kerten bat eta han kerten bat ta luzia. Bi arraindun izaten zittuan. Bai, bi arraindun urtetzen juen. Ta hamaiketan jeken ordenia, hamaikak arte ezin juan urten iñok be. Ta egoten zittuazen zestokariakin preparauta andra bixok han Ariatzako aurrian, ta torrian hasten zian hamaikak joten, ekitzen etsen orruaz, batzuk juaten zittuan Untzagarutz ta beste batzuek berutz. Arraiñak, saltzailliak.
-Kalerik kale?
-B: Bai, kalerik kale. Bai, bai.
-A: Guk ezautu juau angulia, kalian saltzen, etorrita zera. Ta probatzeko eskukaria, “probaizu, fresko-freskuak dia ta probaizu”, juari oin.
-B: Ene! Muñoan suegria Sasiolakua zuan, gure lagun bat, Jesusen zera, Muñoana. Ta entzutia dakat nik. Harek angulekin etorri Eibarrera saltzera. Bost errial kilua, ta saldu barik eruan zittuala barriro etxera.
-Anguleruak-eta nundik etortzen zian? Mendaro ingurutik?
- B: Mendarotik Debara bittartian. Hor erreka aldera sartzen dok ba angulia.
-Eta esan dozue arraindunak-eta kalerik kale orduan?
-B: Kalerik kale, bai.
-Eta, orruka?
-A: Orruaz.
-A: “Sardiña freskuak”, “sardiña freskuak”.
-B: Ta beste gauza bat pasatzen zuan. Hori akordauko haiz heu horrekin. Orduan, antxoa sasoian, antxoak be asko hartzen jittuen igual, ta saldu ezin, ta orrua: “Errialian platerkaria!”, ta juan ta errial bat emon ta platera bete-bete einda antxoaz etxera. Bestela harek bota ein bihar jittuen ba. Errialian platerkaria.
-A: Ezaututa gare gure denporan, hori antxobia, hainbeste hartzen juen eze, saldu ezin, ta simor moduan mendixan bota.
-B: Usteldu, bai, abonua, bai. Ongarri moduan lurrera.
-Basarrittarrak?
-B: Joari oin. Orduan ez jeuan, konserbarik be ez jeuan, konserbatzekorik ez jeuan /etxeuan/ orduan. Orduan batzuek konserbatzen juen eurak etxian, zerakin, hori latetan ipintzen jittuen, garbittu, tripak eta dena kendu ta gero bota ta gatzakin tapau. Ta tapau, ta hiru edo lau tapa ipini ta gero haretxek bere sasoian etara ta, ba, olixua bota gaiñera, ta haretxek jan.
-Urte guztian?
-A: Orduan epokan frigorifikuan lekuan, zera izaten zuan, freskeria.
-B: Freskeria ekan izena.
-A: Kanpuan ipini ta…
-Leihuan?
- A: Bai, leihuan ipini ta…
-B: Ni ezkondu nitzuan berrogeta bostian. Ba ni ezkondu nitzan andrian etxian hantxe jeuan freskeria erreka aldera, Txisperuaneko… zubixa

badaok ba? Arikitxaneko zubixa esaten detsagu ba? Haretxen ondoko peoran bizi nitzuan ni, orduan andria ta han bizi zittuan ta. Haren ostakaldera jekaun. Kumuneko... kumun haundi bat zuan ta sartu kumunera, ta “rraa!” zabaldu freskerako atiori, ta hartu bihar dana ta... zeoze!
- Haxe zan. Konserbarako horixe.
- B: Bapez baiño gehixao, baiña asko gehixao be ez!

55. Bidebarrietako zubiak: Trokaola, Otxoa, Norbertotxo, Arikitxa, Pedroman eta Urkizu

- **Erref**: EIB-026/014
- **Iraupena**: 0:05:55. **Hasi**: 00:27:00. **Bukatu**: 00:32:55
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak

Laburpena:
Bidebarrietako zubiak: lehenengo Trokaolanekoa, oinezkoa (gaur egun San Agustin ingurua); ondoren Otxoaneko zubia, lantegi baterako sarrera; gero Norbertotxonekua, hori ere oinezkoena; eta amaitzeko Arikitxaneko zubia. Azken hori zen benetako zubi bakarra. Eta beherago Pedromaneko zubia, hori ere oinezkoa (Urkizu hasieran) eta gero Urkuzuko zubia (Agiñaspi parean). Azken hori zen denetan handiena. Arikitxaneko zubi ondoan labaderoa ere bazegoen, arropa garbitzeko harlauzak. "Arotz-haundixaneko" presatik hartzen zuen ura.

56. Eibarko lantegiek urari zor diote dena

- **Erref**: EIB-026/015
- **Iraupena**: 0:01:05. **Hasi**: 00:32:55. **Bukatu**: 00:34:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Herriaren nortasuna

Laburpena:
Eibarren ur asko egon da beti eta horregatik egon dira lantegi asko. Lehen ez zegoen argindarrik eta ura behar zen makinak mugiarazteko. Gero, argindarra agertu zenean, lantegiak edozein tokitan jartzeko aukera etorri zen, baina langilerik onenak Eibarren zeudenez, bertan jarraitu zuten. Eibarko industriaren zuztarra errekan dago. Lantegiak jartzeko leku hobeak ere bazeuden, Durangon esate baterako, baina Eibarko "gatza" falta!

57. Eibarko presak

- **Erref**: EIB-034/004
- **Iraupena**: 0:04:00. **Hasi**: 00:01:20. **Bukatu**: 00:05:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak

Laburpena:
Errasti lantegiak zentrala zuen eta indarra nora banatzen zuen azaltzen du. Amaña auzoko errota, presa batzuk eta lantegiak izendatzen ditu.

Transkripzioa
-Han jeuan Errastiñeko enpresa bat, enpresia zuan Eibarren orduan inportantia. Harek zentrala jekan eta indarra emuten juan harek Torrekotik. Eta gero beste presia jeuan, Amañan jeuan. Eta Amañakuak jeukan Kakalardoko errotara. Kakalardoko errotia jeuan oin Isasixan han Alfarako pasua badaok pa, haretxen akaberan jeuan ha errotia. Gero hurrengo presia jeuan zerekua, esan dotena, hotelekua. Hotelekuak emoten jetsan indarra honeri zerari, Katxonekuari. Gero jeuan Ariatzakua esaten etseu guk, oin badaok pa boleria, Ariatza esaten jakuan hari parajiari. Han urak rekodua itten juan haundixa ta zikiña lagatzen juan ba, ta ariatza esaten jakuan hari. Harek emuten juan indarra zerera, Ibar Behera; Ibar Behia zuan..., bestekaldetik esplikauko duat. Han Starrak jekan taillarra. Bai. Oin badauaz ba eskolak Guardia Zibillen kuartela egondako lekuan, haretxen parian errekian bestekaldian. Haraxe joaten zuan hango ura eta ha taillerra erabiltzekua. Gero beste bat jeuan, hortik beherao jeuan, beste bat jeuan zereko parian, Laspiurrek eta bajakek ba taillarra Bidebarrixetan, Laspiur, Arikitxaneko hantxe edifizio..., hantxe atzian jeuan beste presa bat, da handik eta Arikitxaneko zubixa badakik nun daon, hantxe arrankatzen, han zubixan onduan labaderua jeuan han be. Harek ura labaderuan eitten juan biharra eta joaten zuan Arotz Haundixanera. Arotz Haundixanekua esaten jakuan, Urkuzuko Parkian badauaz ba harek tabernak eta, Zarbitta-ta, Arotz Haundixanekua zuan ha, han Harotz Haundixanekuak zerria eken, eta harekin urakin zerria erabiltzen juen. Gero beste bat jeuan, oin Urkuzuko itturrixa badaok pa, hantxe jeuan beste presa bat. Eta ha zuan Orbeaneko lelengo zera, Karmelittetako elizia baiño puxkat beherako hantxe parian, hantxe zuan lelengo taillara Orbeanekua. Hangotxe urakin. Eta hurrengua egongo zuan handik behera... Barrena Zaharrian bajeuan, norako ete zuan ha? Matadero zaharra jeuan han beherago; Gabilondoneko Airadurexeko hasierian parian baiña bestekaldian eskuan, beste eskuan jeuan mataderua. Gero eruan juen Azittaiñera. Hori bota juen hori ta. Horko ura norako izango zuan?
-Han errota zaharren bat be egon zala entzun dot Barrena Zarran inguruan.
-Bai, hantxe zuan beste presa bat, horrekin, ezaguera gitxi jakat nik horrena. Nik hurrengo presiakin zerakin akordatzen nok. Horrek, e, Kortasonekua esaten jakuan, Azittaiñen jeuan bestia. Azittaiñen zuan hori, oin nun izangok hori? Autopistarako entradia badaok pa Azittaiñen? Hantxe inguruan, hantxe errekan zuan zentrala. Kortasonekua zuan ba oiñ Maruriñeko azpixan bajeuan ba zerria ta handik sartuta, haretxena zuan, Kortaso-Arrillaga zittuan horrek. Aitta kaporala ta famosuak izan dittuk Eibarren, haretxen aittana zuan. Gero jeuan Apalategiko errotia, eta gero jeuan Maltzagako esan doten hori, Kaietano famosua.
-Kojonesena?
-Bai, Kojonesena.
-Horretxek danok jakat buruan, oin danak ez jitxuat biharbada ondo zeretuko baiña.

58. Errotak, presak eta zentralak

- **Erref**: EIB-034/005
- **Iraupena**: 0:05:10. **Hasi**: 00:05:20. **Bukatu**: 00:10:30
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Debabarreneko lantegiak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak

Laburpena:
Maltzagatik hasita zentralak izendatzen ditu, Apalategiko errota eta torloju lantegia, Kortasonekoa, Barrenazarrekoa, Orbeanekoa, Zerrategia eta labaderoa eta abar.

Transkripzioa
-Ia behetik gora eitten doun hasi Maltza(ga)kuak.
-Banan-banan egingo douz goraiño?
-Bai, bai. Maltza(ga)kua badakik zelan zeuan. Maltza(ga)kuak emuten juan indarra. Gerra ostian hango indarrakin biharra einda naok neu be. Ta pasatzen zuan igual badiharduk biharrian da ra! geratu eitten zuan, indarra juan. Eta telefonotik deittu eta esaten juan han enkargau eitten zeban mutil gazte bat zuan. Udaazkena zanian esaten juan “orbela”; itxuria orbelak jan eitten jok, ura hartzen jok berak, eta ura gastatzen jakuen eta geldittu. Ta beste izen bat be esaten juan. Orbela esaten juan baiña “laiñua” be bai aitzakixia. Itxuria laiñua sartzen zanian laiñuak itxuria lapurtu eitten juan ura. Ur gitxi udan-ta. Horretxek esaten jittuan, eta azkenian hari zaintzailliari gatxizena ipiñi getsaun, Orbela esaten..., “Orbelak hauxe deittu jok”, edo bestia.
-Eta orduan hori zan Kojonesena?
-Bai, hoixe zuan. Lelena. Eibarko... Bueno, beste bat be bajeuan. GACiak pe zentrala jekan Saturixon, baiña zereko urekin, Arrate ostetik zetozen urekin. Oiñ Elgoibarko mugia dok ba, ha etxakixat Eibarko terrenuan zeuan edo Elgoibarkua zan ha, hoixe etxakixat. Hau lagako juau dudan.
-Beste erreka bat baiña.
-Bai. Hango errekia, Saturixoko errekia sartzen zuan Egora, Eibarko errekara, eta oin ha zentrala nun zeuan, Elgoibarko lurrian ala Eibarkuan etxakixat hori. Bueno, Maltza(ga)kua hasi, gero Apalategikua, errotia. Apalategikua, bi.
-Han errotia ezautu dozu?
-Bai, bai, bai. Han tornillerixia, tornilleruak eitten juen biharra. Bertakuak jekan tornillerixia. Nik etxakixat urakin eitten zeben biharrik harek. Harek pentsatzen jatak motorrekin eitten zebela biharra. Baiña errotia han egon zuan, artua-ta joten jittuen, zehetzen jittuen han Apalategin. Gero bestia zuan, esan dotena, zerekua, Kojones famosuana, Apalategikua; gero Kortasonekua esaten jakona, hori be esan doten lekuan, hantxe inguruan zuan hori be.
-Matadero barrixan inguruan?
-Ez, matadero barrixa baiño beherao. Autopistako entradetan, beherao itten dok hori, hantxe inguruan zuan.
-Ermitta onduan?
-Ermittia baiño beherao, beherao. Beheratxuao, bai. Hiru horrek. Gero laugarrena etorriko zuan Barrenazarreko hori. Hori ezezaun hori lehen esan doun hori, Barrenazarrian bazala errotia. Ni akordatzen nok guk han potzua eitten zala eta igari eitten genduala presa gaiñian. Lehen presa gaiñetan

eitten zuan igari, hantxe egoten zuan ura ta.
-Han inguruan errotaren bat edo ez zenduan ezautu zuk?
-Etxakat nik goguan hangorikan. Gero esan dotena Orbeanekua, Urkuzuko itturri ondoko hori.
-Horrek emoten zotsan argixa Orbeari?
-Orbeari indarra, taillarra jeuan han, Orbeaneko taillarra lelengo hantxe fundau zuan. Karmelitetako aurrian bestekaldian. Bai.
-Ezautu zenduan zuk hangua?
-Nik ez najuan ezautu. Nik zarra bai, edifiziua bai baiña bestera pasauta jeuazen nik ezautu nittuanerako. Leku barrira, oin torriak daozen lekura. Hori hangua. Gero handik gora etorri ta esan doun hori, Arotz Haundixaneko, zerrerixako hori labaderuakin, Arikitxaneko zubi onduan.
-Handik hartzen zeban ura?
-Ura labaderuan pasatzen zuan eta gero joaten zuan horra zerera, zerrara.
-Zerria nun zeuan gutxi gorabehera, Pedromaneko etxietan edo?
-Beherao. Arotz Handixak berak indako etxiak zittuan. Arotz Haundixa esaten jakuan, Arregi, Arregitarrak zittuan, Nikolas Arregi zuan haren seme bat.
-Txontako sarrera inguruan edo?
-Ez, beherao, parkeko parian. Lehen esan duat ba Sagarbitsa tabernia ta, hantxe, harek etxiak. Oin badaok ba fruterixia Pilar edo, Pilarregandik honutz daozen pegora bi Arotz Haundixanak zittuan. Hantxe jeuan hori. Ta gero jeuan hortik gora hori presiori. Gero hor bajeuazen beste presa raro batzuek be, ura hartzen juen, Txomoneko forjarako ura hartzekua be bajeuan, baiña indar moduan ez zuan ha. Ura hartzeko presia. Forjarako ta ura bihar zuan ba errekatik.
-Txomonekua nun zeuan lehen fabrikia?
-Txomonekua zuan Laspiurreneko taillarran parian bestekaldian, haretxen etxian atzian. Oin badaok ba edifizio haundi bat einda han zerekua, hori Araneko etxiak, hantxe; hantxe zuan Txomoneko forjia.
-Harek be ura hartzen zeben orduan.
-Harek ura baiña indar moduan ez, ia harena dok ura biharrerako, ura bihar forjarako ta. Ta gero bestia jeuan, lehen esan douna, STAR-erako zeuana, oin Bolerako pare inguruan beste presia.
-Ariatzako hori?
-Ariatzako hori, bai.
-Eta eruaten zeban ura nora?
-Zereko parera, esan duat ba, pasatzen zuan hori, Errebaleko etxien azpittik joaten zuan hori ur hori, ta agertzen zuan, eskolak badauazak ba kuartela egondako parian, haren bestekaldian, errekian bestekaldian.

59. Lehenengo porlanezko lantegia

- **Erref**: EIB-034/006
- **Iraupena**: 0:04:17. **Hasi**: 00:10:30. **Bukatu**: 00:14:47
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak
- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Debabarreneko lantegiak

Laburpena:
Eibarko lehenengo porlanezko lantegiaren aipamena egiten du eta Gaztañaga lantegia lekuz aldatu zutenekoa. Urtegi gehiago.

Transkripzioa

-Lelengo Ixidro Gaztañagak euki juan taillarra, eta erre ein zuan, eta han erre zanian ein juen taillar barrixa, eta ha taillar barrixa izan zuan lelengo zementozko taillarra Eibarren. Ta Starrak jekan, hementxe parian jekan erreka onduan; hara eruan juan dana.
-Birjiñapian zekan?
-Birjiñapetik eta Ariatzara bittartian. Erreka onduan jekan taillarra. Edifizio haundi bat zuan eta hantxe jekan taillarra. Beheko planta dana Starra zittuan. Goixak zittuazen beste batzuenak. Ha eruan juen haraxe barrixa ein zebenian, ta Gaztañagak eruan juan Bidebarrixetara, parkeko parian ez hago ikusitta han taillar bat; hor fruterixia esandako lekuan jeuan taillar zahar bat, ez jakixat ezautu eban ha, haraxe eruan juen Gaztañaga taillarra, eta bestiak Starra juan zuan horra. Ariatzakuak Starra [mantentzen] juan, gero esan douna, gorao, Hotela daon lekukua [hartzen juen] Katxoneko ura, Katxonerakua, labaderotik pasauta.
-Presia oin Arrate Hotelan inguruan edo?
-Bai, hantxe inguruan zuan hori presiori. Hantxe urtetzen juan da presatik ura urten da belaxe labaderuan pasatzen zuan. Gero ba luze, Calbeton azpittik zihar etortzen zuan. Oin, nola [esango deuat] nik hori, oin farmazia ta badauazak ba Las Herasenak, hantxe ingurura, hantxe jeuan zerori.
-Katxoneko...
-Erreka aldetik jeuan taillarra, baiña handikan sartzen zuan ura, erreka aldera, handik errekatik urteten juan-ta.
-Eta beste kunbo bat hamentxe bertan zeuan, ez, Birjiñapian?
-Bai ba, haxe ura, Katxoneko kunbua zuan ha, Katxoneko ura depositttatzen, sartzen zuan kunbora, gero kunbotik jausten zuan zeera, errotara. Errotia edo mobimentua ipintzen zeban makiñara. Hori hortikan. Gero hurrengo esan dotena, Otola Erdiko parekua, Errastiñeko zentrala eraitten juan, Torrekua.
-Lehenago Amañakua.
-Ha, zerekua, Kakalardoneko errotia. Gero Alfak hartu juan ha dana be.
-Presia Amañan egongo zan, ez?
-Presia Amañan jeuan. Oin Amaña nun izango dok hori? Amañatik ingurua, hauxe ingurua izango zuan ha. Oin surtidorera igotzen dok ba, kamiñua hartzen dok ba, hantxe inguruan zuan hori presiori.
-Eta bertan egin zan piszinia gero?
-Gero Kakalardonekua geratu ein zuan baiña han piszinia ein juen gero haura kanala aprobetxauta. Itto be ein zuan Eibarko mutiko bat, pentsa eik. Historixia laga juan harek piszinіak. Haxe izan zuan, piszinia esaten jakuan, zeoze, potzu haundi bat. Eibarko gauzak orduan ez zittuan gaurko modukuak eta. Gero esan dotena, Torrekuori, Otola Erdikuan jeuan presia, eta gorao esan doun hori, [Geg?] daon lekua panaderixarakua.
-Azaldeginerakua. Eta gero goren esan doun hori ba [Karloszabalen?] zerori, martxan daon hori.
-Olarriakua.
-Olarriakua. Horretxek danok dittuk.
-Haxe izango zan azkena Eibarko...
-Eibarko azkena haxe dok.
-Ha justu-justu Eibarren, ez?
-Gero oin nahi bok sartu Iburren be badaok beste bat, beste zentral bat. Han zentrala jeuan han be ta, zentrala ta gero tornillerixia jeuan bertan han be. Baiña ha igual egongo zuen Zaldibarko partian.
-Eibarrek presa mordua zekazen eta gaiñera inportantia izango zan orduan.
-Txontakua ez deuat esan gaiñera. [...]. Zuan norixa haundi bat zuan burdiñazkua; harek eukiko jittuan diametruan bost bat metro, eukiko eingo

jittuan harek. Aletak edo, ura jausi ahalian bueltaka erabiltzen juan harek, bueltaka, aletak klas-klas-klas!, urak jo ahalian, sosiuz-sosiuz baiña mobimentua. Ta guk ezautu genduan ha, ha geldi egoten zuan, martxan ez jeuan. Guk igari eitten genduan Txontako presan, eta ura hotzaua egoten zuan, gaiñera, mendiko ura! Ha hantxe euan ha geldi, ta gero ez jakixat, desaparezidu ein zuan ha. Ha, e, gerra ostian saldia eingo juen harekin seguru, burdiñia zuan dana ta.

60. Urtegiei esker lantegiak bizirik

- **Erref**: EIB-034/007
- **Iraupena**: 0:01:03. **Hasi**: 00:14:47. **Bukatu**: 00:15:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak

Laburpena:
Eibar urtegiei esker bizi zen garai hartan, lantegiak haiei esker bizi ziren. Zentralak sortu arte errotak izan ziren.

Transkripzioa
-Orduan Eibarren presak inportantzia haundixa.
-Horretxekin bizi zuan Eibar. Taillarra biharra ein bihar zuan, baiña mobimentua bihar zuan erreminttendako, eta horretxekin eitten zuan. Ta gero hori esan dotenori, hori Torrekuori, horrek indarra emuten juan baiña hor be errotia egondakua izan bihar zuan hori be. Gero indarra eitten ipiñi juen hori.
-Presa gehixenak hasieran errotak izango zian.
-Errotak danak, danak, danak. Gero ba motor elektrikua etorri zanian trasformaziñua egongo zuan, aldaketia egongo zuan.
-Esan destazu zure aittak ezautu zebala...
-Katxonian ba, aittari entzunda naok ni hori. Biharrian bai akabatzaillia ta ura gastau ta ra-ra-ra!, ta ezin eiñ biharrik, ta laga in bihar biharrari. Ura berriro betetzen zanian pixkat ba emon ta ala benga! Bai, gauzak oin gaur begiratuta, hi bahabill estudixatzen eta ikusten hao zelan zian lehen gauzak, baiña mordo batek pentsatzen jok hau gaurko moduan izan dala beti gauzia. Booo! Hori baiño luziaua izan dok hamengo historixia.

61. Eibarko kale eta dendak

- **Erref**: EIB-034/009
- **Iraupena**: 0:02:22. **Hasi**: 00:16:33. **Bukatu**: 00:18:55
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Merkataritza, dendak (kokapena)

Laburpena:
Eibarko "Katxoneko etxea" eta Birjinapeko pasabidea aipatzen ditu. "Tanborreneko denda", Solaguren; Birjinapean erretzen zen kafea. Birjinapea 10 metroko tunela zen. Kasinoa eta Gipuzkoano bankua.

Transkripzioa
-Kontauko destazu Birjiñapia zelakua zan?
-Birjiñapia zuan gaur Calbetonen farmazian pare inguruan, handik goittik behera pasatzen zuan Dos de Mayora. Hantxe amaitzen zuan errekia tapautakua. Handik aurrera Katxonekua jeuan hurrian, harek eskumako aldiak bidian, Ardantzako bidian eskumako aldia Katxoneko etxia jeuan hortxe.
-Eta Katxoneko..., eta hor onduan zeuan Birjiñaperako zera?
-Ez. Katxoneko etxia baiño gorao jeuan hori. Birjiñape jeuan Calbetonetik gaur farmazia dauan ingurura urten bai, da handik sartze'hitzan goittik ezkerreko aldera hartu ta, lehen esan doten zerori, pasadizo estu hori taillarrera, erreka ondoko etxe illarian atzetik Barrenkalera urtetze'eban.
-Birjiñapera hasi jeisten eta zer zeuan hor inguruan, dendaren bat edo?
-Tanborreneko dendia esaten jakuan, Gabino Uriona zuan jabia. Gero euki juan zerak, Ibarguren ez, baiña zela...
-Solaguren?
-Solagurenek gero euki juan, ha zuan lelengua. Da Gabinon andriak hor Birjiñapian, hor tunelpian kafia erretzen juan, kafetera haundixa botatzen juan han eta erretzen juan kafiori, gero etara zakuen gaiñera etaratzen juen kafia hoztutzeko, eta hantxe erretzen juen kafia. Gabinon andria, dendakuan andriak.
-Tanborrenekuak?
-Tanborrenak. Birjiñapian baña, aterpian e. Hantxe.
-Birjiñapia orduan aterpia zan, tunela zan.
-Bai ba, tunela zuan. Zenbat metro eukiko jittuan ba harek tunelak. Hamar metro?, hamabost? Motxa zuan. Goixan hasi..., zera jeuan, terraza bat jeuan inda jentia ta ibiltzeko. Da haren azpittik bestekaldera pasatzeko haren terraziakin aterpia ein juen han. Lehenao ez zuan izango hori be. Baiña gero han jeuan...
-Plaza Barrixa haundittuta...
-Haxe haunditzeko han ein juen terraziori eta haren azpittikan laga juen tunela.
-Eta terraza horretan tabernaren bat edo?
-Hor jeuan, banko bat jeuan, etxe haundi bat jeuan, eta han jeuan Casino Amistadia, eta Banco Guipuzcuanua lelengo hantxe egon zuan.
-Kasinuan bertan?
-Hantxe etxian, etxian behietan. Ha etxia ta desparezidu zittuan. Hementxe bertan.

62. Birjinape kalea

- **Erref**: EIB-034/010
- **Iraupena**: 0:01:55. **Hasi**: 00:18:55. **Bukatu**: 00:20:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Merkataritza, dendak (kokapena)

Laburpena:
Birjinape kalean Ama Birjinaren irudia zegoen. Denden kokapena eta kaleak izendatzen ditu. Bi okindegi zeuden Birjinapetik behera. Txantonekoen aipamena egiten du.

Transkripzioa
-Eta Birjiñapia esan destazu, Birjiñapia zala hor figuraren bat edo...
-Nitxo bat baekan eta Ama Birjiñaren bat jeuan han; ez jakixak, illun-illun egoten zuan bertan-da. Ta Birijiñapia, birjiñai lehen itxuria ohittura leku askotan jeuazen, nitxuak ipintzen zittuazen. Ta gero figurak, elixako figurak. Han be hoixe jeuan, eta Birjiña Azpixa horretxeaittik esaten jakuan hari.
-Birjiñapia.
-Nere ustez behintzat.
-Eta Birjiñapera sartu eta Tanborreneko dendia ze zeuan, jeixten hasi ta ezkerretara, eskumatara?
- Bai, sartu aurretik jeuan Tanborreneko dendia. Ardantzarako aldaparian hasieran.
-Orduan jaisten hasi eta zuzen Ardantzara eta eskumatara Birjiñapia eta...
-Bai, hara hasi baiño lehen goittikan Birjiñapera, ta gero pixkat bajatzen hasi ta dendia; Katxoneko etxian kontra jeuan ha be.
-Eta gero handik zuzenian Ardantzara.
-Ardantzara. Gero pasatzen eban zerori erreka gaiñetik, eta hemen errekia amaittu eitten zuan hor. Gerra ostian hasi zuan, tapau zuan hau berutz.
-Eta esan dozu hor Birjiñapian, Txantoian lelengo fabrikia bertan egon zan?
-Birjiñapetik honutzao baiña bastante. Hor ikusten dok.
-Birjiñapetik Arraindei kalera.
-Bai, Arraindi kale alderutz, Arraindi kalerutz. Han jeuan, panaderixak pe baeuazen han bi. Baiña harek danok motor elektrikuakin eitten juen biharra. Urakin etxeuan hor ezebe, hi.
-Txantoia orduan, Star-ra, bertan hasi zan orduan.
-Hantxe. Hor ez jakixat hasi zanik, nik hortxe ezautu najuan. Baiña ha be hasiko zuan beste lekuren baten, seguru. Leku txikixauan, gero gehitzen, gehitzen.
-Ezauna zan bera Boni Txantoia Eibarren?
-Boni Txantoia semia zuan baiña aitta zera zuan. Zela zuan ha, aitta, Txantoi Zarra. Izena ezin [gogoratu].
-Ezautu zenduan zaharra?
-Bai, bai.

63. Fermin Kalbeton eta Untzaga plaza

- **Erref**: EIB-034/012
- **Iraupena**: 0:01:33. **Hasi**: 00:21:45. **Bukatu**: 00:23:18
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak

Laburpena:
Eskuadra zaharreko taldean elkartzen zirenak musikarekin Bilbora joaten ziren. Fermin Kalbeton Eibarko kalearen eta pertsonaia beraren aipamena. Untzaga plaza huntz landarean izenetik datorren izena da. Errepublika.

Transkripzioa
-Zeintzuk alkartzen zian, Eskuadra Zaharra ta zer zan? Kuadrilla ezauna zan?
-Danak euren edadekuak. Dos de Mayuetan egoten zuan Bilbon desfilia liberalena, eta horrek musikiakin joaten zittuan tren espezialian Bilbora,

horrek zaharrok.
-Fermin Calbeton [zein zan]?
-Fermin Calbeton zuan, Fermin Calbeton da beste historixa bat daok. Fermin Calbeton izan zuan monarkixako denporan Ministro de Fomento. De Obras Públicas izatia moduan. Ta horrek Eibarko obra askori lagundu bihar izan etsen. Deban be bajakak horrek kalia, e; plazia edo zera, pasialekua edo zeoze. Hori donostiarra zuan ba hori. Bai. Da lagundu ein bihar izan etsen asko eta Eibarren horretxeaittik ipiñi etsen zer horri, kaliari izena.
-Lehenago ze izen zekan kaliak?
-Hori... Nik hola ezautu juat.
-Unzaga edo?
-Untzaga zuan bera plazia zuan Untzaga. “Huntz hagia” jeuan ba han. Huntza zera dok, “hiedra”. Egon bihar zuan, demasa egon bihar zuan, huntz-hagia, haretxen izenetik egon bihar dok hori. Huntza esaten jakok ba euskeraz, "hiedra", demasa egon bihar zuan. Hortitxik euki bihar jok Untzagiak bere jatorrixori. Horri izenak asko aldatu jakuan. Republika denporan Plaza de la República, Plaza de Alfonso Trece, gero be beste zeoze ipiñi etsen.
-Dieciocho de Julio.
-Dieciocho de Julio. Eta beti Untzaga. Eibartarrentzako Untzaga beti.

64. Eibarko Frontoizarra, Txantxazelaian

- **Erref**: EIB-035/001
- **Iraupena**: 0:03:05. **Hasi**: 00:00:00. **Bukatu**: 00:03:05
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Jokoak
- Aisia » Kirola » Pilota

Laburpena:
Frontoizarra non zegoen azaltzen du. Frontoizarra Untzaga gainean zegoen, frontoi ederra zen. Alboan Villabellaneko lima-fabrika zegoen eta pilotak askotan bere kunbora jausten ziren (Ubitxa errekako ura batzen zuten bertan, indarra lortzeko). Palaz gutxi egiten zen orduan, baina zestaz asko, Eibarren zaletasun handia zegoelako. Frontoi ondoan Eibarko herri eskola zaharra zegoen. Pilotari onak irten ziren handik. Frontoi alboan, hormaren beste aldean, bolatokia zegoen, Nocheneko taberna gainean. Eibarren zaletasun handia zegoen pilotan egiteko, eskuz eta zestaz. Onaindiatar anaiak onak izan ziren, anaia bi, bata Mexikora joandakoa.

65. Astelena frontoiko pilotak umeek "biguntzen" zituzten partiduen aurretik

- **Erref**: EIB-035/002
- **Iraupena**: 0:02:45. **Hasi**: 00:03:05. **Bukatu**: 00:05:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Pilota

Laburpena:
Umeek edonon egiten zuten pilotan. Edozein kaletan. Astelena frontoira ere joaten ziren pilotan egitera. Partiduen aurretik, pilotak biguntzeko, ume eta

gazteei uzten zizkieten pilotak, eurek bigundu zitzaten, partiduetan erabili ahal izateko. Horrela, doan jokatzeko aukera izaten zuten. Eibarren eskuz eta zestaz jokatzen zen; palaz ez zegoen afiziorik. Eta emakumeek raketaz. Pilotari onek, gainera, denetara jokatzen zuten, eskuz, palaz, zestaz... Eibarko Txikito pilotari ezagunak ere horrela egiten zuen, baita botila batekin ere. Astelena frontoian jokatzeko alkilatu egin behar izaten zen. Kantxeroa egoten zen eta berari ordaindu behar izaten zitzaion.

66. Eibarko raketistak

- **Erref**: EIB-035/005
- **Iraupena**: 0:01:20. **Hasi**: 00:08:40. **Bukatu**: 00:10:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Pilota
- Aisia » Kirola » Raketistak

Laburpena:
Raketista gehienak Eibar ingurukoak ziren. "Chiquita de Irura" ere ona izan zen. Eibarren neska asko ibili zen raketan; batzuk ez hain onak, beste batzuk bai. Gehienak Donostiako Urumea frontoian hasten ziren. Raketisten frontoiak ez ziren handiegiak; ez zuten behar zestalariek bezalako frontoi luzerik. Raketisten kontua kanpotik etorritakoa zen.

67. Garai bateko pilotari eta gazteek, eskuak ondo gogortuta izaten zituzten

- **Erref**: EIB-035/006
- **Iraupena**: 0:02:45. **Hasi**: 00:10:00. **Bukatu**: 00:12:45
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Pilota

Laburpena:
Eibarren zestaz eta palaz ere jokatzen zen, baina bertakoa eskuz jokatzea zen. Eta eskuz ondo jokatzen zutenak, beste modalitateetan ere ondo aritzen ziren. Zestaz ere ondo. Garai hartan eskuak ondo gogortuta izaten zituzten denek, lan asko eginda; takorik eta babesik ez zen ezagutzen. Eskuetako minari "ultzekua" esaten zitzaion (esku erdian mina izatea). Ultzekoarekin ez zuten jokatzen, mina osatu arte. Pilotak ere ezberdinak ziren. Pilotarien entrenamendua eta zainketa ere ez zen ezagutzen. Txikitori gertatutakoa kontatzen du, partidua jokatu aurretik mozkortuta aurkitu zutela, eta hala ere irabazi egin zuela.

68. Atano eta Gallastegi, bata artista, bestea indartsua

- **Erref**: EIB-035/008
- **Iraupena**: 0:04:40. **Hasi**: 00:13:05. **Bukatu**: 00:17:45
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Pilota

Laburpena:
Atanoren eta Migel Gallastegiren partidak ere ezagutu eta ikusi zituen. Gallastegik askotan jokatzen zuen biren aurka (eta irabazi). Eta beste batekin hirukotearen aurka ere bai. Migel Gallastegi atzelaria zen; Atano aurrelaria. Orduan sakea librea izaten zen, 3 t'erdia pasatuz. Atano artista bat zen, baina Migel indartsuagoa. Gainera, Migel asko eta ondo zaintzen zen. Beti mendian zebilen, entrenatzen. Atano, ostera, artistagoa zen, baina ahulagoa eta eskuz ere askotan arazoak zituena. Atanoren eta Gallastegiren gorabeherak kontatzen ditu.

69. Migel Gallastegik Kiputxaneko zineko aulkiak jasotzen zituenekoa

- **Erref**: EIB-035/009
- **Iraupena**: 0:01:35. **Hasi**: 00:17:45. **Bukatu**: 00:19:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Pilota

Laburpena:
Migel Gallastegi pilotaria asko zaintzen zen. Gaztea zela, Isasi kaleko Kiputxaneko zineko aulki guztiak jasotzen zituen gauez, behin pelikula amaituta. Horren ordez, bertako frontoian (zinea frontoia ere bazelako) doan egitea lortzen zuen. Horrela entrenatzen zuen.

70. Garai bateko pilotarien arropak

- **Erref**: EIB-035/010
- **Iraupena**: 0:02:00. **Hasi**: 00:19:20. **Bukatu**: 00:21:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Pilota

Laburpena:
Atanok oso ile gutxi zeukan eta horregatik ez zuen sekula txapelik kentzen. Pilotan ere txapelarekin jokatzen zuen. Atanotarrak asko izan ziren, anai mordoa. Pilotariek, garai hartan, arropak frontis ondoan uzten zituzten. Pilotariek, orduan ere, fraka zuriz jokatzen zuten, gaur bezala. Eta gerrikoarekin, urdina edo gorria. "Fraka zurixa jantzittakua da" esaten zen, afizionatuetatik profesionaletara pasatutakoa zela adierazteko.

71. Eibarko lehenengo trinketea eta taberna

- **Erref**: EIB-035/011
- **Iraupena**: 0:02:40. **Hasi**: 00:21:20. **Bukatu**: 00:24:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Pilota

Laburpena:
<p>Bartolok ez zuen ezagutu Eibarko Trinkete zaharra, baina bai Trinkete izeneko taberna. Taberna hori tailer baten ondoan zegoen eta hantxe egon ei

zen Eibarko lehenengo trinketea, Errebal eta Bidebarrieta kaleen artean, gaur egungo San Agustin kale inguruan, gutxi gorabehera. Lehenengo solairuan kafetegia zegoen eta goian jantokia. Baina Bartoloren sasoirako atzeko aldeko frontoia kenduta zeukan eta tailerra zegoen. Tailerrerako sarrera Bidebarrieta kaleko zubi txiki batetik egiten zen.</p>

72. Bartolo Mendaron jaio zen (Mendaro, artean, Mutriku zela)

- **Erref**: EIB-036/002
- **Iraupena**: 0:02:03. **Hasi**: 00:00:47. **Bukatu**: 00:02:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
Bartolo Mendaron jaio zen. Garai hartan Mendaro ez zen herria. Bi auzo ziren, Azpilgoeta (Mutrikuko partea) eta Garagartza (Elgoibarkoa). Bartolo Mutrikun jaioa zen, beraz. Hala ere, "bere herrian", Mutrikun, 65 urterekin izan zen lehenbizikoz (jubilatu ondoren agiri batzuk jasotzera). Bestela, beste gauza guztiak Mendaron bertan egiten ziren, bertako parrokiaren bitartez. Jaiotza agiriekin ere arazoren bat izan zuen, epaitegian ez baitzen azaltzen Bartolo. Behin nagusituta "jaio zen" ofizialki.

73. Arriolatarrak Mendarotik etorri ziren Eibarrera 1920 inguruan

- **Erref**: EIB-036/003
- **Iraupena**: 0:01:00. **Hasi**: 00:02:50. **Bukatu**: 00:03:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak

Laburpena:
Bartolo gaztetan etorri zen Eibarrera bizi izatera, gurasoekin batera. Hala ere, sarritan joaten zen Mendarora. Mendaron ez zegoen ezer: irin-fabrika txiki bat besterik ez. Lehenengo aita etorri zen Eibarrera eta Bartolo zazpi urterekin.

74. Saint Gerons txokolateak (Mendaro)

- **Erref**: EIB-036/004
- **Iraupena**: 0:00:47. **Hasi**: 00:03:50. **Bukatu**: 00:04:37
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Industria motak » Gozogintza
- Ekonomia eta industria » Lantegiak

Laburpena:
Mendaron ez zegoen lantegirik 1920 inguruan. Irin-fabrika txiki bat eta txokolate-fabrika bat: Saint Gerons ezaguna. Senide frantsesak zituzten, baina

eurak Mendaron jaiotakoak. Orain ezagun egin da, baina garai hartan txokolate fabrika txiki-txiki bat besterik ez zen.

75. Eskusoinua kanpotik ekarri zuen trenbideak

- **Erref**: EIB-036/005
- **Iraupena**: 0:01:01. **Hasi**: 00:04:37. **Bukatu**: 00:05:38
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Trenak
- Aisia » Kultura » Musika

Laburpena:
Trenbidea egin zenean kanpotar asko etorri omen ziren kanpotik: frantsesak eta italianoak, esate baterako. Eskusoinua ere italiarrek ekarri omen zuten. Abadeek "inpernuko hauspoa" izena jarri zioten, soinuaren musikak dantza baitzekarren eta, ondorioz, lizunkerietarako aukera.

76. Arraindegi kaleko eta Barrenkaleko dendak eta komertzioak (I)

- **Erref**: EIB-036/006
- **Iraupena**: 0:03:22. **Hasi**: 00:05:38. **Bukatu**: 00:09:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Merkataritza, dendak (kokapena)
- Lanbideak » Sastreak, jostunak

Laburpena:
Bartolo eta bere gurasoak Mendarotik etorri ziren lanera. Eibarrera etorri zirenean, Barrenkalera joan ziren. Gaur egun ez dago kale hori. Errebal kaletik elizara igotzen zen, zuzen-zuzenean. Barrenkale ondoan Arraindegi kalea zegoen. Antza, garai batean, arraina hantxe saltzen omen zen. Arraindegi kalean denetarik zegoen: tenpleak, bainu-etxea, okindegiak (Larrañaga eta Eguren)... Barrenkalean ere gauza asko zegoen: Bazar Paquita arropa-denda, farmazia bat, tapizero bat (kanpotarra), oihal-denda bat, sastre bat... (hori guztia, igotzen eskuinetara).

77. Arraindegi kaleko okindegiak: Kontxanekua eta Benitonekua

- **Erref**: EIB-036/007
- **Iraupena**: 0:02:00. **Hasi**: 00:09:00. **Bukatu**: 00:11:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Merkataritza, dendak (kokapena)
- Lanbideak » Negozioak, dendak

Laburpena:
Arraindegi kalean bi okindegi zeuden. Bata "Kontxanekoa" Ugalde eta Larrañagatarrena (gerraostean Grabadores kalera eraman zuten). Bertako semea, Justo Larrañaga, ezaguna izan zen. Eta horren alboan "Benitoneko" okindegia zegoen, Candido Eguren "Oka Txiki" ezagunaren gurasoen okindegia.

78. Barrenkaleko dendak eta komertzioak (II)

- **Erref**: EIB-036/008
- **Iraupena**: 0:02:40. **Hasi**: 00:11:00. **Bukatu**: 00:13:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Merkataritza, dendak (kokapena)
- Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak
- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak
- Aisia » Taberna giroa » Kafetegiak eta gozotegiak

Laburpena:
Barrenkaleko ezkerreko kaleko dendak. Behe-behean liburu-denda bat zegoen, goierritar batena; euskarazko liburuak ere saltzen zituzten. Alboan inprenta bat (haren gainean bizi ziren Bartolo eta bere senideak). Ondoren Charolaneko arropa-denda zegoen. Gero, goraxeago, "Serenuaneko" taberna ezaguna. Ondoren "Umaixoneko" etxea eta Arroitajauregitarren zapata-denda (Eibarko apaiz izandako senideena). Gorago, janari denda bat eta goi-goian "La dulce eibarresa", gozo-denda, txokolateria eta antzeko kontuak saltzen zituztenak (Bermeo ingurutik etorritakoak ziren).

79. Eibarko "meaderoak", Barrenkalean eta parrokian

- **Erref**: EIB-036/010
- **Iraupena**: 0:02:50. **Hasi**: 00:14:05. **Bukatu**: 00:16:55
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak

Laburpena:
Barrenkaleko goiko partean "meaderua" zegoen. Gizonezkoentzako txixa-lekua. Gaur egun Bidebarrieta kalea hasten den lekuan, gutxi gorabehera. Beste meadero bat parrokiaren kontra ere bazegoen (baina hori kendu egin zuten). Eibarko kale gehienak harrizkoak ziren, galtzada: Barrenkalea, Untzaga ingurua, eta abar.

80. Arraindegi kaleko bainuetxea

- **Erref**: EIB-036/011

- **Iraupena**: 0:01:30. **Hasi**: 00:16:55. **Bukatu**: 00:18:25
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Garbitasun pertsonala

Laburpena:
Arraindegi kaleko bainuetxea ere ezagutu zuen Bartolok. Barruan ez zen inoiz sartu. Etxean ez zen izaten ez dutxarik eta ez antzekorik. Orduan garbitasunari ez zitzaion gaur egungo garrantzirik ematen. Barreño batean garbitzen ziren, ondo xaboituta. Bestela, errekan.

81. Eibarko igerilekuak eta Maltzagako betekoak

- **Erref**: EIB-036/012
- **Iraupena**: 0:01:35. **Hasi**: 00:18:25. **Bukatu**: 00:20:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Bainuak, errekak eta uretako jolasak

Laburpena:
Eibarren presa asko zeuden eta igeri egiteko leku aproposak ziren: Otolerdikuan, Olarreagan, Barrenazarrian,... Bestela, igeri ondo egiten zekitenak Maltzagara joaten ziren. Maltzagan denendako lekua zegoen (igerian jakin edo ez jakin). Betekoak ere baziren, handiak. Trenbideko zubitik bertara salto egiteko aukera ere bazegoen. Batzuek zutabetik egiten zuten salto; ausartenek, trenbideko baranda gainetik.

82. Mendaron ez zegoen ez argirik eta ez urik

- **Erref**: EIB-037/001
- **Iraupena**: 0:05:25. **Hasi**: 00:00:00. **Bukatu**: 00:05:25
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Merkataritza, dendak (kokapena)
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura

Laburpena:
Bartolo ume-umetan etorri zen Eibarrera Mendarotik. Garai hartan sekulako aldea zegoen Mendaro eta Eibarren artean. Mendaroko etxeetan urik ere ez zegoen (ezta komunik ere). Bartoloren etxean, esate baterako, bi etxebizitza zeuden eta komunzulo moduko bat denentzat. Argirik ere ia ez zuten (bonbilla bakarra etxe osoan). Kandelekin ibiltzen ziren. Janaria prestatzeko ere ez zuten ekonomikarik, baserrietako beheko sua baizik, laratz eta guzti. Etxeek zenbakirik ere ez zuten; etxearen izena besterik ez. Bartoloren etxea "Errementarinekoa" zen, etxe barruan errementaria bizi zelako (aizkorak, laiak

eta igitaiak egiten zituen). Beste etxeak: Franzisnanekua (taberna zen), Simonenekua, Zesterokua, Kotxerokua, Txalkorkua (Linazasororena, irin-fabrika zuena)... Kale-izenik ere ez zegoen, bi auzo besterik ez: Azpilgoeta (Mutriku) eta Garagartza (Elgoibar). Farmaziarik ere ez zegoen eta medikua ere ez beti.

83. Gerrateek dirua ekarri dute Eibarrera

- **Erref**: EIB-037/002
- **Iraupena**: 0:03:30. **Hasi**: 00:05:25. **Bukatu**: 00:08:55
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ekonomia gerra garaian
- Ekonomia eta industria » Industria motak » Armagintza

Laburpena:
1914ko gerran krisialdi eta gorabehera handiak izan ziren Eibarko lantegietan. Armen salmentak gorabehera handiak izan zituen. Eibarko armaginek urretan kobratzen zuten, dirutan kobratu beharrean. Dena dela, gerrak dirua ekarri dio Eibarri: jendea elkar hiltzen eta eibartarrak aberasten. Espainiako gerran ere berdina gertatu zen (gerraostean, Eibarko lantegi batzuk ere aberastu egin ziren armak saltzen).

84. Eibarko grebak eta "cocinas populares"

- **Erref**: EIB-037/003
- **Iraupena**: 0:03:40. **Hasi**: 00:08:55. **Bukatu**: 00:12:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak
- Politika » Gerra aurrea » 1914-1923: Monarkia

Laburpena:
Eibarren, batez ere, armak egiten ziren. 1918-1920 inguruan arma-salmenta gutxitu egin zen eta krisialdia etorri zen. Eibarko hainbat tailer greban egon ziren 3 hilabetean. Eibartar gehienek ez zuten ez dirurik ez jatekorik eta Eibarko udalak "rantxoa" jarri zuen, "cocinas populares" izenekoak. Eibarko etxe bakoitzari zenbaki bat ematen zitzaion eta anoa kopurua. Bartolok 10 urte zituela, 1922an, egunero joaten zen bere familia osoarentzat janari bila. Gehienetan, bazkaltzeko, babak izaten ziren; afaria ere ematen zuten.

85. Primo de Riveraren garaiko alkateak

- **Erref**: EIB-037/004
- **Iraupena**: 0:01:20. **Hasi**: 00:12:35. **Bukatu**: 00:13:55
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Udala
- Politika » Gerra aurrea » 1923-1931: Primo de Rivera

Laburpena:
Eibarren sozialistek agindu dute ia beti. 1923an Primo de Riveraren diktadura hasi zen eta udalak desegin zituen. Garai hartan (1923-1930 bitartean) diktadurak jartzen zituen alkateak. Alkate barregarriak izan omen ziren.

86. Eibarko arma-lantegiak eta pistolak

- **Erref**: EIB-037/005
- **Iraupena**: 0:03:00. **Hasi**: 00:13:55. **Bukatu**: 00:16:55
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Industria motak » Armagintza

Laburpena:
Bartolok ez du lan handirik egin armagintzan. Lanean hasi zenean, pistolarentzat piezak egiten hasi zen, dena dela. Pistolak hainbat lantegiren artean egiten zituzten; bakoitzak zati bat. Bartolok, gehienbat, beste pieza batzuk egin izan ditu: armairuetarako, oheetarako... Eibarren errebolber asko egiten zen. Garai batean STAR zen handiena, Estatuarentzat ere egiten zituelako. Eibarren, beste guztiek errebolberrak egiten zituzten; Starrak baita pistolak ere.

87. 11 urterekin hasi zen lanean: errekauak, iturrira uretara...

- **Erref**: EIB-037/006
- **Iraupena**: 0:03:05. **Hasi**: 00:16:55. **Bukatu**: 00:20:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Garbitasun pertsonala
- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak
- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Debabarreneko lantegiak

Laburpena:
Bartoloren sasoian ume-umetan hasten ziren lanean. 10-12 urterako errekadista lanetan hasten ziren "granuja" lanetan. Hori izaten zen mailarik baxuena, astean 8 pezeta inguru. Bartolo Bidebarrieta kaleko lantegi batean hasi zen lanean: errekaduak egin, uretara joan iturrira, barautsak eta beste pieza batzuk erosi... Urkuzuko iturrira joaten ziren uretara.

88. Ixu Eguna eta ur bedeinkatua

- **Erref**: EIB-040/002
- **Iraupena**: 0:03:10. **Hasi**: 00:00:20. **Bukatu**: 00:03:30
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eliza giroko ospakizunak
- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak

Laburpena:
Aste Santuan "Ixu Eguna" izaten zen. Su eta ur bedeinkatua hartzen zen

elizan eta etxerik etxe banatzen zen. Ixua egur ihartua da. Umeak ixu zati batekin joaten ziren elizara, su berri bedeinkatua hartu eta etxerik etxe banatzen zen. Eta ur bedeinkatua ere banatzen zen. Ur bedeinkatu hori gero etxeetan gordetzen zen eta gaixoekin erabiltzen zen. Sua eta ura parrokia barruan bedeinkatzen ziren.

89. San Blas eguneko bedeinkapenak parrokian

- **Erref**: EIB-040/003
- **Iraupena**: 0:03:40. **Hasi**: 00:03:30. **Bukatu**: 00:07:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » San Blas

Laburpena:
San Blasetako tipikoa opilak eta hariak dira. Eztarrian jartzen diren hariak. Haria astebetean erabiltzen zen eta gero sutara bidali. San Blas egunean meza izaten zen parrokian. Hariak, opilak eta frutak bedeinkatzen ziren. Bartolok eta Agustinek San Andres parrokian ezagutu dute beti, baina lehenago Santa Ines elizan izaten ziren mezak eta bedeinkapenak. Sanblas opilak bi motatakoak ziren, bata oraingo opilen estilokoak, eta besteak ogiz egindakoak, gainean eztia, arrautzak eta frutak zituztela.

90. San Andres Eguna ez zen jai izaten

- **Erref**: EIB-040/004
- **Iraupena**: 0:01:30. **Hasi**: 00:07:10. **Bukatu**: 00:08:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak

Laburpena:
San Andres Egunak gorabehera handiak izan ditu. Garai batzuetan jai egin izan da, baina beste batzuetan laneguna zen. EAJk jai nahi izaten zuen, eta, azken urteotan, azoka handia ere badago. Baina Bartoloren gazte denboran, ez zen ezer izaten. Eibarko patroia zela, baina ez zen ezer berezirik ospatzen.

91. Eibarko lehenengo abertzaleak eta batzokiak

- **Erref**: EIB-040/005
- **Iraupena**: 0:01:15. **Hasi**: 00:08:40. **Bukatu**: 00:09:55
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak » Abertzaleak
- Politika » Jarrera politikoak » Alderdien egoitzak

Laburpena:
Eibarko lehengo batzokian, Errebal kalekoan, frontoia eta antzokia zeuden. Baita lehenagoko batzokian ere, Bidebarrieta kalean. Garai hartan abertzaleei "bizkaittarrak" esaten zitzaien.

92. Eibarren sozialistak eta errepublikazaleak nagusi; abertzale bakarra udaletxean

- **Erref**: EIB-040/006
- **Iraupena**: 0:01:45. **Hasi**: 00:09:55. **Bukatu**: 00:11:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak » Abertzaleak

Laburpena:
1920-1930 inguruan oso abertzale gutxi zegoen Eibarren; gehienak sozialistak eta errepublikazaleak ziren (19 zinegotzitik 18). Abertzale bakarra zegoen udaletxean, Joakin Elorza. Sozialistak ziren nagusi eta errepublikazaleak ere asko ziren (Eulogio Garate, Mateo Kareaga, Bustinduitarrak...). Errepublikazaleen lokala Txiriokaleko lehenengo etxean zegoen (gaur egun Dardai soziedadea).

93. Billar mahaiak Eibarko taberna gehienetan

- **Erref**: EIB-040/007
- **Iraupena**: 0:00:55. **Hasi**: 00:11:40. **Bukatu**: 00:12:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak
- Aisia » Kirola » Beste kirol batzuk

Laburpena:
Garai hartan elkarte eta egoitza guztietan billarra izaten zen: Casinoan, Modernoan, Salon Crucetan, alderdien egoitzetan (Errepublikazalean, Casa del Pueblon...), Rialtoan,... Hori bai, beti hiru bolako billarra; zulodunik ez. Txapelketak ere izaten ziren.

94. Lehenengo Aberri Eguna eta alderdien arteko liskarrak

- **Erref**: EIB-040/008
- **Iraupena**: 0:02:45. **Hasi**: 00:12:35. **Bukatu**: 00:15:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak » Liskarrak politikan

Laburpena:
Bidebarrietako batzokia txikia zen. Etxe bateko lehenengo solairua. Bartolok lehenengo Aberri Eguna gogoratzen du. Egun horretan sozialistak batzokira sartu eta ikurrina Untzagan erre egin zuten. Abertzaleen eta sozialisten arten sarri izaten ziren liskarrak. Abertzaleak askoz gutxiago ziren eta "hartzea" egokitzen zitzaien. Abertzaleen artean Satur Olariaga zen ezagunena. Bere arreba Matea ere ezaguna zen, taberna zeukalako.

95. "Perderreneko" sutea izan zenekoa

- **Erref**: EIB-040/009
- **Iraupena**: 0:02:55. **Hasi**: 00:15:20. **Bukatu**: 00:18:15

- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Udal langileak

Laburpena:
Ibarkurutzeko "Perderrenian" sutea izan zen egun batean (Garatetarren etxea). Kartutxoak saltzen zituzten bertan. Zigarro baten erruz su hartu omen zuen bai dendak eta bai etxe osoak. Azkenengo solairuan Matea Olariaga bizi zen; bosgarren solairutik salto egin behar izan zuen eta bizirik irten. Ordutik aurrera, bizitzako kontu guztiak lasaitasun osoz hartzen omen zituen. Beste batzuek aizkora batekin zuloa egin eta teilatura irten zuten.

96. Eibarren 4-5 etxe bakarrik ziren porlanezkoak

- **Erref**: EIB-040/010
- **Iraupena**: 0:01:25. **Hasi**: 00:18:15. **Bukatu**: 00:19:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Etxeginak

Laburpena:
Etxerik gehienak egurrezkoak ziren. Gerra aurretik 2-3 etxe bakarrik ziren zementozkoak: Banco Guipuzcoano, Gautxorineko etxeak Untzagan, Ciriaco Agirrre medikuaren etxea parrokiaren aurka eta besteren bat. Udaletxea ere zementuzkoa zen (Eibarko lehenengoa).

97. Eibarko suhiltzaileak

- **Erref**: EIB-040/011
- **Iraupena**: 0:02:55. **Hasi**: 00:19:40. **Bukatu**: 00:22:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Udal langileak

Laburpena:
Etxerik gehienak egurrezkoak ziren eta suteak sarri gertatzen ziren. Tximinia inguruak larregi berotu eta suteak berehala hasten ziren. Suhiltzaileak ere baziren garai hartan. Hainbat lan egiten zituzten, baita hildakoen gorpuak eraman ere (seniderik ez zenean). Suhiltzaileen egoitza Kontsejuzarrean zegoen, parrokia parean. Beheko solairuan, sartu eta eskuinera. Hasiera-hasieran ez zeukaten ezta materialik ere. Eskailera berria ekarri zutenean aurrerakada handia izan zen, Magirus frantses bat.

98. Kontsejuzarra: suhiltzaileak, aguazilak eta dibujo-eskola

- **Erref**: EIB-040/012
- **Iraupena**: 0:02:50. **Hasi**: 00:22:35. **Bukatu**: 00:25:25
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskolaz aparteko ikasketak

- Lanbideak » Udal langileak

Laburpena:
Kontsejuzarrean hainbat kontu biltzen ziren: suhiltzaileak, marrazki-eskola, aguazilen egokitza... Sarreran arkupe bat zeukan eta Eibarko kalabozoa ere bertan zegoen, aguazilen alboan. Goiko solairuan dibujo-eskola zegoen (hainbat irakasle zeuden, Olabe, Artamendi, Zulaika... Eibarren ume askok ikasten zuten dibujoa, armagintzarako eta grabaturako garrantzitsua zelako.

99. Eibarko umeak arma artean lanean

- **Erref**: EIB-040/013
- **Iraupena**: 0:01:35. **Hasi**: 00:25:25. **Bukatu**: 00:27:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)
- Ekonomia eta industria » Industria motak » Armagintza

Laburpena:
Bartolo 11 urterekin hasi zen lanean. Garai hartan arrunta zen hori, umeak gazte-gazterik lanean hastea. Umerik gehienek arma-lantegietan egiten zuten lan eta anekdota deigarriak gertatzen ziren, sarri ikusten zirelako ume txikiak armaz josita Eibarko kaleetan.

100. Gerra hasi zeneko giroa

- **Erref**: EIB-046/002
- **Iraupena**: 0:02:22. **Hasi**: 00:00:20. **Bukatu**: 00:02:42
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren hasiera

Laburpena:
Elgoibarren zeuden gerra hasi zenean, lanean. Larunbata zen. Francon aldekoek, buru zirenek, besteek baino informazio gehiago zuten eta Lizarrako trena hartu eta alde egin zuten; bazekiten gerra zetorrela. Besteek ez zekiten zer ari zen gertatzen. Hasi zen gerra berotzen. Batailoiak geroago sortu ziren. San Andres Egunerako batailoiak eratu ziren. Beraien batailoia Mundakan zegoen eta Orduñara eraman zituzten geroago.

Transkripzioa
-Proklamaziñua, gerria, zela enterau ziñazien?
-Agustin: Elgoibarren genden gerria hasi zanian.
-Biharrian egongo ziñaten?
-A: Klaro.
-Bartolo: Zapatua izan zuan. Zapatu bat izan zuan hori. Batzuek Eibartik gero nausi izan zienak Francon aldekuak Zapatu eguardixan trena hartu eta alde ein juen batzuek. Nik ezautu nittuan batzuek alabia zeken, Abalosen zeken alabia pleuresia pasau ta ondoezik. Haren gurasuak eguardiko trena hartu ta orduan Estellaraiño zeon ba trena hemendik, Eibartik, joan ein zian eta akabo, harek han geratu zian, librau ein zian.

Bestela harek Mobimentoko organizadoriak zian ba eurak.
-Eurak bazekixen orduan bazetorrela.
-B: Harek bazekixen. Noiz ez baiña, eguna egunak ez, baiña bestela bai bai. Gertatzen zebitzen eurak eta.
-Eta zeuek?
-B: Gu etxian hementxe Eibarren. Zeoze pasatzen zala. Gauza garbirik ez ba iñok.
-Eta enterau jentiak esanda edo radixua edo?
-B: Gero bai, gero mobimentua hasi zan. Bata ta bestia, aiutamentuak eta. Mobimentuan hasieria [...] ze pasau biha zan, iñok ez zekixen hasieran ze urtengo zaban. Horrek eukitzen dabe hasieria jakiña baiña azkena ezta jakitzen. Noiz izango dan be ez ta. Hasieria hola izan zan. Iñok ez zekixan ezer, eta hau ta bestia, militarrak han mobidu ein ziala eta bestian preso hartu zittuela ta, hasi zan gauzia berotzen. Gero akabo.
-Eta batailloiak eta?
-A: Batailloiak gero formau zian, gero formau zian, berandu formau zian batailloiak. Lelengo hamen ibilli zan jentia ahal dan moruan.
-B: Agostua be pasauko zuan hurren baten.
-A: Beranduao. San Andres egunian...
-B: San Andres egunerako ia urtenda euazen batailloiak.
-A: Agosto, agosto... Setienbre inguruan formauko zuan Gernikan batailloia.
-B: San Andresetan ni gogoratzen naiz, gu Mundakan geuazen, Mundakan gure batailloia, eta Durangora etorri giñazen, eta Durangotik beste batzuek pasau zian ba Billarreal hartzera. Billarreak militarrak militar [...]. Gure batailloia eruan juen Orduñara.

101. Villareal herrira 15.000 soldadu

- **Erref**: EIB-046/003
- **Iraupena**: 0:01:16. **Hasi**: 00:02:42. **Bukatu**: 00:03:58
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Espainiako Villarrealera 15.000 soldadu bidali zituzten Euskal Herritik eta inguruetatik, baina ez zuen balio izan. Bertan zeuden Guardia Zibilak, lauzpabost, profesionalak ziren; eta, dorretxetik, metraileta batekin egin zieten eraso. Gainera, lautadak ziren bertan eta ez zuten aukerarik izan aurrera egiteko. Bertan gelditu zen frontea. Albertia mendian pasatu zituzten Gabon batzuk, mendi punta zuritu batean.

Transkripzioa
-Agustin: Hori Billarrealkuoi dok, bueno-bueno, desastre padre. Hamabost milla lagun ero joango giñan gu, eztakit zenbat batailloi, sei edo zortzi batailloi edo. Eta erek Billarrealen eren blokau baten lau bat guardia zibill egongo zian-da. Da torrian ametrallador bat soldau bikin, soldau bikin.
-Bartolo: Hainbeste jente bestekaldetik baiña alperrik.
-A: Hamar metro ez genduan luzetu, hartu ez herrixa, hartu ez.
-B: Harek han zeozenak ofiziokuak eta hor zoiazenak danak nobatuak esaten dana.
-A: Paraje laua zelan zan, gaiñera, ametrailladorak torretik tarrarraaa ta.
-B: Otxandixo aldetik Billarreal alderakua lau dok.
-A: Gu barriz [tekun!] sekula tirua entzun bakuak eta jota...

-Hanka.
-A: Baiña gero hantxe egon giñan.
-B: Geldittu ein zan frentia bertan.
-A: Gabonak Albertia puntan pasau najittuan nik edurrakin, edur galantakin. Albertia daok mendi bat zeretik han Bitorixako punta baten.
-Zu Loiola Batailloian ibilli ziñan?
-A: Loiolan, bai.

102. Ertzain ordu batzuetan

- **Erref**: EIB-046/004
- **Iraupena**: 0:01:24. **Hasi**: 00:03:58. **Bukatu**: 00:05:22
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Ordu batzuetan ertzainak izan ziren. Bilbon ziren eta hurrengo egunean lanera joateko deitu zieten. Momentu horretan Bilbo bonbardatu zuten Francoren batailoiek.

Transkripzioa
-Eta esan zestazun ordu batzuetan ertzaiña be izan ziñala, ezta?
-Agustin: Nik, ertzaiñara joan giñan esamiñatzera. Esamiñau giñan eta esan eskuen bueno, bixar etorri uniformia hartzera.
-Bartolo: Uniformia hartzera ia ontzat emonda.
-Bilbora?
-A: Bilbon, Bilbon genden. Hotel baten genden gu eta esan detsudana, zereko asaltua ikusi neban nik, Larrinagakua.
-B: Baiña horrek atrasku horrek hasieria badakak. Francon abioiak etorri eta Bilbo bonbardeau eben. Eta gero alde ein zebenian abioiak ba jentia karzeletara preso zeozenak e...
-A: Zera hil juen, pilotua hil juen. Pilotua hil juen, egun guztian, egun guztia erabili pilotua Bilbon bueltaka.
-Kalerik kale.
-A: Kalerik kale. Ta berotuta euan jentia, ta Larrinagako karzelia, baiña joango zian, hamabost milla lagun joango zian, ha asaltau eben da danak hil zittuen.
-B: Barruan zeozen danak hil zittuen.
-A: Eta nik ha ikusi nebanian, ha kasua ikusi nebanian, esan netsan ze; atzera frentera. Eta komandiak esan estan: “Hi zetara hator?”, “Fari heu nahi bok han, nik ez juak nahi harek ikusterik, nahixo juat frentian ibiltzia”. Eta gero frentian pasau genduan Limpiasera arte. Beti atzerutz baiña, e, aurrerutz sekula bez.
-B: Beti aurreruzka baiña atzerago. Atzera behin bez, beti aurreruzka.

103. Hamar lagun Isasiko komentua zaintzen

- **Erref**: EIB-046/006
- **Iraupena**: 0:01:00. **Hasi**: 00:05:50. **Bukatu**: 00:06:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Batailoiak sortu aurretik, Eibarrek normal iraun zuen. Hamar lagunek Isasiko komentua zaintzen zuten. Hiru moja erretiratu ziren baserri batera. Gertaera bat kontatzen du.

Transkripzioa
-Batailloia formau baiño lehenago...
-Bartolo: Hau ibilli zan.
-Agustin: Esan netsun ba. Lelengo egon giñan hamen konbentuan. Eibar normala izan zan gerra denporan. Hamen ez eben elixarik atakau ta monjarik eta fraillerik eta abaderik eta iñobe ez eben atakau hamen. Hamen normala izan zan. Baiña konbentua zaintzen egoten giñan gu hamar lagun edo, lelenguan bost bat zerian da. Isasiko konbentua. Da akordatzen jatak gauza bat: hiru monja neuk erretirau nittuan zeera, Zeanurikua zan bat, monja bat, eta beste lagun bikin hiru haraxe [basarrira?] eruan nittuan. Eta hainbeste urte hartu dotenian akordatzen jatak, harek monjak esan esten: “Ya rezaremos por tí”.
-B: Itxuria errezau juen eta balio...

104. Karakatera telefono haria igo zutenekoa

- **Erref**: EIB-046/007
- **Iraupena**: 0:01:38. **Hasi**: 00:06:50. **Bukatu**: 00:08:28
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Aparatuak, objektuak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Karakate mendira telefono haria igo zuten, horrela, hegazkinak noiz zetozen abisua eman ahal izateko. Eibarren Telefonica zegoen; indartsua zen, gainera. Gipuzkoa izan zen telefono-haria zabaldu zuen lehen lurraldea. Zuhaitz batetik bestera haria lotu eta Karakateraino igo zuten telefonoa. Gaua pasatzea tokatzen bazitzaien, goizaldeko ihintza aprobetxatu, eta garo artean hartzen zuten dutxa.

Transkripzioa
-Agustin: Gero Karakatera linea ipiñi genduan guk, argixa, zera, telefonua.
-Bartolo: [Maltzaga] gaiñian badaok pa Karakate.
-Agustin: Telefonua ipiñi genduan guk hara. Abioia entzutzen genduanian telefonua zentralera. Eta honek [...] kanpaiak joten zittuen.
-B: Kanpaiak joten zittuen orduan abioiak bazetozela aitzen emoteko.
-Drauna?
-A: Drauna ta.
-Telefonua zela igo zenduen? Harixa goraiño?
-A: Harixa goraiño. Orduan euan, Eibarren euan harixa eta telefonikako asuntua euan, almazenak baiña terribliak eren. Orduan usten dot Gipuzkuan ipiñi zala lelengo telefonua.
-B: Telefonua Españako probintzia Gipuzkua izan zuan lelena bera. Diputaziñuana zan telefonikia ta.

-Eta Eibarren be bazeuan telefonikia?
-A: Eibarren elemento asko euan telefonikakua eta lineia botatzeko. Baitta hamar linea be botako genduzen hor [elementuekin].
-Harixa hartu eta...
-A: Bai ba, arboletan lotu ta goraiño.
-Eta? Han ze? Hiru-lau lagun alkartzen ziñazien?
-A: Bai, txabola ba ein genduan da han egoten giñan. Abioia etorrenian ba telefonoua jo ta akabo. Eta ez euanian ezer eta euri pixka edo nahiz ta egualdi ona egon, garua bakizu zer dan garua? Garua holako, gu baiño altuao izaten zan, da goixian ohetik jaikitzen giñanian hantxe hartzen genduan dutxia. Garo artian joan eta ri-ra-ri-ra! Hantxe hartzen genduan dutxia intzakin.
-Intza, intza.

105. Eguraldi lainotua hobe

- **Erref**: EIB-046/008
- **Iraupena**: 0:01:09. **Hasi**: 00:08:28. **Bukatu**: 00:09:37
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Eguraldiari asko begiratzen zioten. Lainotuta zegoenean, ez ziren hegazkinak etortzen. "Vía trimotor" deitzen zitzaion zeruari eguraldia garbi ikusten zenean (hiru motor zituztelako etsaien hegazkinek). Eibar alemanek bonbardatzen zuten normalean. Hegazkin motak aipatzen ditu. Durango bonbardatu zutenak hegazkin italiarrak izan ziren.

Transkripzioa
-Eta egualdixari be begiratzen jakon, ez, egualdixa abioiak eta..?
-Agustin: Egualdixa frentian egon gendenian laiñotsua nahi izaten genduan egon zeiñ, abioirik ez zeiñ etorri. Laiño [antzian]. Egualdixa be onakin txarra.
-B: Harek gerrako lelengo urtiak ein zebana horixe izan zuan: laiñorik ez! Laiño gitxi. Edurra, honek esan dau, ezta, hasieran, baiña gero gehixao ez zeban eiñ negu guztian. Beti beti garbi, beti garbi. Izena ipiñi jakon: "Día trimotor". Hiru motorrekuak zian ba orduan etortzen zianak botatzera. "Día trimotor" esaten jakuan garbi ikusten zanian egualdixa. Goiz-goizian akabo.
-Badatoz. Hamen Eibarren eta bonbardeatzen zebenak ze zian, italianuak ero alemanak ero?
-A: Alemana, alemanak.
-B: Bonbarderuak alemanak. Italianuak pe egon zittuan. Durango bonbardeau zebenak italianuak zittuan, Saboia zittuan. Alemanak, berriz, bixak, Stuck-ak eta Mezerrezmitak (Messerschmitt). Mezerrezmitak zian kazak, eta bestiak zian bonbarderuak

106. Eibar bonbardatu zuten

- **Erref**: EIB-046/010
- **Iraupena**: 0:02:23. **Hasi**: 00:09:45. **Bukatu**: 00:12:08
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Debabarreneko lantegiak

Laburpena:
Eibar ere bonbardatu zuten. GAC lantegiak armak egiten zituen eta hura bonbardatzera joan ziren hegazkinak. Ondoko etxeko bateko alabak besoa galdu zuen. Untzaga ingurua beranduago bonbardatu zuten, ia gerra bukatzear zegoela. Ehunka eibartar hil zituzten. Kerizpe elkartea dagoen etxea egiten ari ziren, Untzaga plazan. Udaletxea ere bonbardatu zuten.

Transkripzioa
-Eibarren egon ziran, ezta, bonbardeo batzuk?
-Agustin: Bai. Lelenguo bonbardeau eben Eibar da hill ez zuan in iñor baiña.
-Bartolo: Bai, Ibarkurutzian hil zuan zerekua, loterixetako mutilla. Ruperto pelukeruai hankia kendu otsanian.
-A: Beste neska bati besua kendu etsan.
-B: Juaniton alabiari, gure lagun baten alabiari besua. Baiña hori zan oin Mendiguren y Zarraoa egondako taillarra Arraguetan. Han zera zeuan, taillarra zeuan orduan GACiana, eta GACiak itten zittuan armak, GACia bonbardeatzera joan zian, da GACen beste kalian zeon hori neska hori refujixua ekan etxeko sotanuan sartuta. Eta hango borbardeo zatixak besua kendu etsan. Erreka bittartetik.
-Arikittanian?
-B: Arikittaneko zubixan onduan. Oin etxia erdi inda badaok ba han, hasitta, han etxe bat jeuan, hiru pisoko etxe bat jeuan, etxe zahar bat. Da sotanuan, igeltserua aitta neskiana, eta harek jekan beran lanerako, gordetzeko leku hori. Da hantxe lekuan daozela bonbarderuari igesi, albotik etorri metraillia ta besua kendu etsan.
-Eta gero Untzaga inguruan edo Egogaiñ inguruan eta be...
-A: Berandu.
-B: Geruao
-B: Ixa gerria amaittu eiñian daola. Hor asko hil zian orduan, e. Refujixua euan ba han errekan ifinitta, ha erreka azpira ta joaten zuan jentia. Eta jentez beteta daola bonbiak apurtu juan gaiña ta barrura sartu zuan. Eta ehun da [...] hil jittuan han eibartarrak. Ni bonbardeuan zerian egon nitzuan baten. Hor oin badaok pa soziedadia, zelan dok hori?
-Kerizpia?
-B: Kerizpian. Kerizpe onduan etxia eitten zeuan, armazoia dana einda zekan eta han sotanuan ipiñi zeben refujixua, ta hara sartzen giñazen eta geozela aiuntamentuari botatzen etsen bonbak. Aiuntamentuko plaza aurrian joten zittuanian bonbak pentsatzen genduan geure etxian gaiñera zetozela han geuazenak, eta ha ez eben apurtu. Aiuntamentua dana zikindu zeben metraillaz. Gaur be holaxe dao aiuntamentua. Metrailliakin apurtuta. Han bertan jausi zian bonbak.

107. Gerrako babeslekuak Eibarren

- **Erref**: EIB-046/011
- **Iraupena**: 0:00:52. **Hasi**: 00:12:08. **Bukatu**: 00:13:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Eibarko Udalak babesleku asko eraiki zituen herrian: Urkuzuko iturri atzekoa etxe azpian, Ibarkurutzen...

Transkripzioa
-Aiuntamentuak Eibarren refujixuak ipiñi zittuan, ezta?
-Bartolo: Aiuntamentuak ez zeken refujixorik.
-Ez, baiña bestela, Eibarren hamar-hamabost toki zeren refujixuak.
-B: Refujixuak zeuazen bat, Beheko Parkia, han itturrixa badao ba, ha etxia einda zeuazen harek, eta han errekara eskillarak jarri zittuen egurrezkuak, han behera joaten giñan, etxe azpira sartu. Ha zan bat. Bestia horixe. Eta bestia oiñ Ibarkurutzian badao ba Gipuzkuanua Bankua, hori etxe hori eitten zeuan, horrek izan zien Eibarren zementoko etxe onak itten hasi zianekuak. Han be refujixua egon zan.
-Holako tokixak hartu zittuen orduan?
-B: Segun nun harrapatzen zeban honen kanpai jotiak nun harrapatzen zeban, ahal dan lekura.
-Zeuk abixau?
-Agustin: Guk abixau.

108. Karakate mendiko puntan, zaintza lanetan

- **Erref**: EIB-046/012
- **Iraupena**: 0:01:37. **Hasi**: 00:13:00. **Bukatu**: 00:14:37
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Karakate mendian, hamabost bat lagun egoten ziren zaintza lanetan, txandaka. Karakatera egunean bi bider igotzen ziren orduan. Hegazkinak ikusten zituztenean, Karakatetik Telefonicara abisatzen zuten telefonoz, eta haiek dorrera pasatzen zuten abisua. Gero kanpaiak jotzen zituzten. Alarma izaten zen hori eta bakoitza ahal zen lekuan ezkutatzen zen gero. Tailerretako sirenak ere jotzen ziren.

Transkripzioa
-Zenbat lagun egon ziñazien Karakaten?
-Agustin: Han egongo giñan, hamabost bat lagun egongo giñan baiña relebua itten genduan, e. Bost bat lagun egoten giñan gabian. Gau ta egun egoten giñan, bai. Orduan, oiñ Eibartik, etxetik hona kosta eitten jatak etortzia, ta orduan Karakate puntara Maltzatik bi bidar igotzen neban nik.
-Bartolo: Igo in biha da hara!
-A: Fronton Astelenan eitten eben bazkarixa danendako, miliziano guztiendako, eta harek ekartzen eskuen Maltzara, eta Maltzan hartu nik lepuan da gora. Egunian bi bidar hori. Oiñ hona etorri ezinda.
-B: Ezin sinistu noberak horrek ein dittuana be, sinistu ezin oiñ.
-Eta zeuek abixatzen zenduen telefonoz Maltzara?
-A: Ez. Guk telefonoz telefonikara.
-Eta telefonikatik?

-A: Torrera. Torrian egoten zian mutillak.
-B: Honek telefonikara eta [...] torrera. Eta kanpaik joten zianian ahal dabenak ahal dabena.
-Ze zan, kanpai haundixa izaten zan, drauna joten zan?
-B: Kanpai haundixa, bueltaka, din-daun, din-daun!, dana alarmia, ardurakua, eta ahal dan lekura, bakoitzak bere burua zaintzera.
-Sutia zanian moduan?
-B: Bai. Gero sirenia be egoten zan leku batzuetan, sirenak pe bai fabri..., taillarretako sirenak pe joten jittuen.
-A: Bai, bai. Orbeak eta.
-Orbeanian?
-A: Bai. Orbeak eta Beiztegik eta bajakazen orduan.
-B: BHiak be bai.

109. Eibarko arma-lantegiak

- **Erref**: EIB-046/013
- **Iraupena**: 0:01:55. **Hasi**: 00:14:37. **Bukatu**: 00:16:32
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ekonomia gerra garaian
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Kanpoko jendearekin harremana

Laburpena:
Eibarren egiten ziren armek ez zuten gerrarako balio. Arma motak aipatzen ditu. Eibartarren fusil-fabrika Deustura eraman zuten; eta, geroago, Valentziara. Izan ere, frontea hurbilegi zegoen hemen. Horregatik daude hainbeste bikote valentziarren eta eibartarren artean. Gertaera bat kontatzen du.

Transkripzioa
-Hemen armak eta asko eitten zian eta gerria hasi eta berihala hasiko zian armak eitten frenterako?
-Agustin: Bai.
-Bartolo: Baiña Eibarko armak ez juen balio, berrogeta hamar metrora jaurtzen juen-ta.
-Pistolak-eta.
-B: Pistolak eta zerak pe bai, subfusillak be bai, Beiztegik be eitten jittuan. Winchesterran kopixia eitten juan GACiak. Rifliori.
-A: Horixe izan zan eibartarrak Valenziara joan zan, motibu hori izan zan. Hamengo fabrikia, fusil-fabrikia, hara eruen eben. Hamen frentia zela urrian euan, hara eruen eben.
-B: Deuston ipini juen Salesianuetan.
-A: Deuston bai, baiña Deustotik hara eruen eben zera. Horretxeaittik Ibarguren-da Emiliano Latorre-ta horrek han egon zian denpora askuan biharrian.
-Eibarko asko egon ziran, ezta?
-A: Bai, bai.
-B: Eibartar asko. Eibartarrak ezkonduta be badauaz Valenziakuekin. Gizonak pe bai eta andrakumiak pe bai.
-Alberiquen edo zan?
-B: Buñol-ta Alberique-ta izan zian hemenguenak, hara joan zianak.
-Eibartarrak famia zeken orduan.

-A: Bai, bai.
-B: Ibarguren izan zan hango fabrikako, fusilgintzako fabrikako nausi. Hangotxe kaso bat kontauko dot nik, entzundako ipuiña da hau baiña. Hartu zebenian Valenzia frankistak, hango fabrikako jefia, koronelen bat edo joan zan nausixarena, ia diretoria etorteko beragana. Ibarguren zan diretoria. Eta Ibarguren presentau zala. Ta Ibarguren zan ba hogeta lau bat, hogeta bi-hogeta hiru urteko mutil gaztia, aittua biharrian. Aber-ta. Ez, berak ez dabela mutikorik bihar, diretoria bihar dabela-ta. Bera zan. Hori kontatzen dabe han ibilli zianak, horixe pasau zala.
-Republikako fabrikarik inportantiena.
-B: Jose Ibarguren.

110. Abiazioa ikasitako soldaduak

- **Erref**: EIB-046/014
- **Iraupena**: 0:00:53. **Hasi**: 00:16:32. **Bukatu**: 00:17:25
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Abiaziora jende asko joan zen Eibartik. Eskolako jendea nahi zuten eta Eibarko Armagintza eskolako ikasleak bidali zituzten. Bonbak kargatzen zituzten haiek.

Transkripzioa
-Eta abiaziñora be asko joan zien, ezta, Eibarko...?
-Bartolo: Abiaziñora be bai. Geure lagunak pe joan zittuan, Alberto ta Gonzalo ta. Horrek eskatu zittuen mutillak, biharrian dakixen mutillak, eta Eskuela Armerixako diretoriak ein zeban itxuria bertan kursuak indako mutillak berak apartau eta haretxek joan zian. Hemen lana eindakuak, ofiziala eindakuak. Horretxek bialdu zittuen horra.
-Armak eta konpontzera eta abioiak?
-B: Abioien armen asuntua arreglau ta.
-Agustin: Gure lagunak Sarasuak esaten juan bonbak kargau eitten ebela eurak. Kargau, abioiei zerian ipini. Haxe misiñua [...]
-Gonzalo Sarasua?
-B: Gonzalo Sarasua, bai, gure kuadrillakua.

111. Mirandako kontzentrazio-esparruan sei hilabete

- **Erref**: EIB-046/016
- **Iraupena**: 0:01:17. **Hasi**: 00:17:53. **Bukatu**: 00:19:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:
Sei hilabete egin zituzten kontzentrazio-esparru batean. Laredotik Mirandara bidali zituzten kontzentrazio-esparrura. Ume batek esandakoak gogoratzen ditu.

112. Mirandako kontzentrazio-esparrua eraikitzen

- **Erref**: EIB-046/017
- **Iraupena**: 0:02:52. **Hasi**: 00:19:10. **Bukatu**: 00:22:02
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:
Mirandako kontzentrazio-esparruan sartu eta abade batek diskurtsoa egin zien. Eliza eta guzti zegoen han barruan. Euskaldunak ziren elizako abesbatzan kantatzen zutenak. Txabolak haiek sortu zituzten. Manta eta koilara ziren bakoitzaren jabetza bakarrak, ondo zaindu beharrekoak. Italiarrek ekonomatoa bertan zuten eta preso zeudenek deskargatzen zituzten haien trenak; beti harrapatzen zuten jateko edo erretzeko zerbait.

113. Jateko bila

- **Erref**: EIB-046/018
- **Iraupena**: 0:01:58. **Hasi**: 00:22:02. **Bukatu**: 00:24:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Hasieran ondo ematen zieten jaten Mirandako kontzentrazio-esparruan. Gero gosea pasatu zuten. Sukaldera laguntzaile moduan joan zen eta soberan gelditutako janaria leihotik behera botatzen zien presoei. Segituan bidali zuten sukaldetik.

114. "Saltaparapetos" edari alkoholduna

- **Erref**: EIB-046/019
- **Iraupena**: 0:01:43. **Hasi**: 00:24:00. **Bukatu**: 00:25:43
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Ohiturak eta bizimodua » Bizioak

Laburpena:
Irunera bidali zituzten lubakiak egitera. Gertaera bat kontatzen du: "Saltaparapetos" izeneko alkohola zertarako erabiltzen zuten. Kantinplorak beteta edukitzen zituzten. "Casivino" ardoa ere egiten zuten "saltaparapetosa"rekin.

115. Astoa akabatu eta jan

- **Erref**: EIB-046/020
- **Iraupena**: 0:01:27. **Hasi**: 00:25:43. **Bukatu**: 00:27:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Abere-hiltzea

Laburpena:
Astoa hil eta jan egin zuten. Lagunarena zen astoa.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-11-09

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com